

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SPLOŠNEGA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 11. julija 2014*

„Konkurenca — Omejevalni sporazumi — Trg parafinskih voskov — Trg stiskanih parafinov — Odločba o ugotovitvi kršitve člena 81 ES — Določitev cen in razdelitev trgov — Odgovornost matične družbe za kršitve pravil o konkurenci, ki sta jih storili njena hčerinska družba in skupna družba, v kateri je ta matična družba udeležena — Odločilen vpliv matične družbe — Domneva v primeru stoo odstotne kapitalske udeležbe — Nasledstvo — Sorazmernost — Enako obravnavanje — Smernice o načinu določanja zneska glob iz leta 2006 — Neomejena pristojnost“

V zadevi T-543/08,

RWE AG, s sedežem v Essnu (Nemčija),

RWE Dea AG, s sedežem v Hamburgu (Nemčija),

ki ju zastopajo C. Stadler, M. Röhrig in S. Budde, odvetniki,

tožeči stranki,

proti

Evropski komisiji, ki jo zastopata A. Antoniadis in R. Sauer, zastopnika,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti členov 1 in 2 Odločbe Komisije C(2008) 5476 final z dne 1. oktobra 2008 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39.181 – Vosek za sveče) v delu, v katerem se nanaša na tožeči stranki, in podredno, zaradi predloga za zmanjšanje zneska globe, ki jima je bila naložena,

SPLOŠNO SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi O. Czúcz (poročevalec), predsednik, I. Labucka, sodnica, in D. Gratsias, sodnik,

sodna tajnica: K. Andová, administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 20. marca 2012

izreka naslednjo

* Jezik postopka: nemščina.

Sodbo

Dejansko stanje in izpodbijana odločba

1. Upravni postopek in sprejetje izpodbijane odločbe

- 1 Komisija Evropskih skupnosti je z Odločbo C(2008) 5476 final z dne 1. oktobra 2008 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39.181 – Vosek za sveče) (v nadaljevanju: izpodbijana odločba) ugotovila, da sta družbi RWE AG in RWE Dea AG (v nadaljevanju: skupaj: RWE) skupaj z drugimi podjetji kršili člen 81(1) ES in člen 53(1) Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (EGS), ker sta bili udeleženi v kartelu na trgu parafinskih voskov v EGS in nemškem trgu stiskanih parafinov.
- 2 Poleg tožečih strank so naslovnice izpodbijane odločbe te družbe: ENI SpA, Esso Deutschland GmbH, Esso Société anonyme française, ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA in Exxon Mobil Corp. (v nadaljevanju: skupaj: ExxonMobil), H&R ChemPharm GmbH, H&R Wax Company Vertrieb GmbH in Hansen & Rosenthal KG (v nadaljevanju: skupaj: H&R), Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG, MOL Nyrt., Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA, Repsol Petróleo SA in Repsol YPF SA (v nadaljevanju: skupaj: Repsol), Sasol Wax GmbH, Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH in Sasol Ltd (v nadaljevanju: skupaj: Sasol), Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Ltd, The Shell Petroleum Company Ltd, Shell Petroleum NV in The Shell Transport and Trading Company Ltd (v nadaljevanju: skupaj: Shell) ter Total SA in Total France SA (v nadaljevanju: skupaj: Total) (točka 1 obrazložitve izpodbijane odločbe).
- 3 Parafinski voski se v rafinerijah proizvajajo iz surove nafte. Uporabljajo se za proizvodnjo proizvodov, kot so sveče, kemikalije, pnevmatike in avtomobilski proizvodi, ter v industrijah kavčuka, embalaže, lepil in žvečilnih gumijev (točka 4 obrazložitve izpodbijane odločbe).
- 4 Stiskani parafin je surovina, potrebna za proizvodnjo parafinskega voska. Nastane v rafinerijah kot stranski proizvod v proizvodnji osnovnih olj iz surove nafte. Prodaja se tudi končnim kupcem, kot so med drugim proizvajalci ivernih plošč (točka 5 obrazložitve izpodbijane odločbe).
- 5 Komisija je uvedla preiskavo, potem ko jo je družba Shell Deutschland Schmierstoff z dopisom z dne 17. marca 2005 obvestila o omejevalnem sporazumu in jo prosila za imuniteto na podlagi Obvestila Komisije o imuniteti pred globami in zmanjševanju glob v primerih kartelov (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 155, v nadaljevanju: obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002) (točka 72 obrazložitve izpodbijane odločbe).
- 6 Komisija je 28. in 29. aprila 2005 na podlagi člena 20(4) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 [ES] in 82 [ES] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205) opravila preiskavo na kraju samem v prostorih družb H&R/Tudapetrol, ENI in MOL ter prostorih družb, ki pripadajo skupinam Sasol, ExxonMobil, Repsol in Total (točka 75 obrazložitve izpodbijane odločbe). V prostorih tožečih strank ni bila opravljena nobena preiskava.
- 7 Komisija je 25. maja 2007 družbam, navedenim zgoraj v točki 2, med katerimi sta tudi tožeči stranki, poslala obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah (točka 85 obrazložitve izpodbijane odločbe). Tožeči stranki sta z dopisom z dne 13. avgusta 2007 odgovorili na obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah.
- 8 Komisija je 10. in 11. decembra 2007 opravila zaslišanje, na katerem sta sodelovali tožeči stranki (točka 91 obrazložitve izpodbijane odločbe).

- 9 Komisija je na podlagi dokazov, ki jih je imela, v izpodbijani odločbi ugotovila, da so bili njeni naslovniki, ki pomenijo večino proizvajalcev parafinskih voskov in stiskanih parafinov v EGP, udeleženi pri enotni, kompleksni in trajajoči kršitvi člena 81 ES in člena 53 Sporazuma EGP, do katere je prišlo na celotnem ozemlju EGP. To kršitev so pomenili sporazumi ali usklajena ravnanja, ki so se nanašali na določanje cen ter izmenjavo in razkritje poslovno občutljivih informacij glede parafinskih voskov. Za družbe RWE (pozneje družba Shell), ExxonMobil, MOL, Repsol, Sasol in Total je kršitev glede parafinskih voskov obsegala tudi razdelitev kupcev ali trgov. Poleg tega se je kršitev, ki so jo storile družbe RWE, ExxonMobil, Sasol in Total, nanašala tudi na stiskane parafine, ki so se prodajali končnim kupcem na nemškem trgu (točke 2, 95 in 328 obrazložitve ter člen 1 izpodbijane odločbe).
- 10 Kršitvena ravnanja so bila storjena na protikonkurenčnih sestankih, ki so jih udeleženci imenovali tehnični sestanki ali včasih sestanki Blauer Salon, in na „sestankih glede stiskanih parafinov“, ki so bili posebej namenjeni vprašanjem v zvezi s stiskanimi parafini.
- 11 Globe, naložene v obravnavani zadevi, so bile izračunane na podlagi Smernic o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 (UL C 210, str. 2, v nadaljevanju: Smernice iz leta 2006), ki so veljale ob vročitvi obvestila o ugotovitvah o mogočih kršitvah družbam, navedenim zgoraj v točki 2.
- 12 Izpodbijana odločba med drugim določa:

„Člen 1

Ta podjetja so kršila člen 81(1) [ES] in od 1. januarja 1994 člen 53 Sporazuma EGP, ker so med navedenimi obdobji sodelovala pri trajajočem sporazumu in/ali usklajenem ravnanju v sektorju parafinskih voskov na skupnem trgu, in od 1. januarja 1994, v EGP:

[...]

RWE-Dea AG: od 3. septembra 1992 do 30. junija 2002;

RWE AG: od 3. septembra 1992 do 30. junija 2002;

[...]

Za ta podjetja se kršitev navezuje tudi na stiskane parafine, ki so se v navedenih obdobjih prodajali končnim kupcem na nemškem trgu:

[...]

RWE-Dea AG: od 30. oktobra 1997 do 30. junija 2002;

RWE AG: od 30. oktobra 1997 do 30. junija 2002;

[...]

Člen 2

Za kršitev, navedeno v členu 1, se naložijo te globe:

ENI SpA: 29.120.000 EUR;

Esso Société Anonyme Française: 83.588.400 EUR,

od tega skupno in solidarno z:

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA in ExxonMobil Corporation za 34.670.400 EUR, od tega skupno in solidarno z Esso Deutschland GmbH za 27.081.600 EUR;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12.000.000 EUR;

Hansen & Rosenthal KG skupno in solidarno s H&R Wax Company Vertrieb GmbH: 24.000.000 EUR,

od tega skupno in solidarno s:

H&R ChemPharm GmbH za 22.000.000 EUR;

MOL Nyrt.: 23.700.000 EUR;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA skupno in solidarno z Repsol Petróleo SA in Repsol YPF SA: 19.800.000 EUR;

Sasol Wax GmbH: 318.200.000 EUR,

od tega skupno in solidarno s:

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH in Sasol Limited za 250.700.000 EUR;

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, the Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV in The Shell Transport and Trading Company Limited: 0 EUR;

RWE-Dea AG skupno in solidarno z RWE AG: 37.440.000 EUR;

Total France SA skupno in solidarno s Total SA: 128.163.000 EUR.“

2. Sestava skupine RWE in skupnega podjetja Shell & Dea Oil

- 13 Tožeči stranki sta odgovorni zaradi ravnanja delavcev družbe Dea Mineraloel AG, postala Dea Mineraloel GmbH (v nadaljevanju: Dea Mineraloel).
- 14 Družba Dea Mineraloel je bila od 3. septembra 1992 do 2. januarja 2002 hčerinska družba družbe RWE-Dea Aktiengesellschaft für Mineraloel und Chemie, v kateri je imela zadnjenavedena stoddstotni delež, pozneje preimenovane v RWE Dea. Družba RWE Dea je bila hčerinska družba družbe RWE AG, v kateri je imela zadnjenavedena 99,4-odstotni delež.
- 15 Družba Deutsche Shell je z družbo RWE Dea 2. januarja 2002 prevzela nadzor nad družbo Dea Mineraloel, tako da je pridobila 50-odstotni delež v tej družbi. Koncentracija je bila odobrena z odločbo Komisije C(2001) 4526 final z dne 20. decembra 2001 o razglasitvi združljivosti koncentracije s skupnim trgom in Sporazumom EGS (zadeva COMP/M.2389 – Shell/Dea) (v nadaljevanju: odločba o odobritvi koncentracije). Družba Dea Mineraloel je tako postala skupno podjetje, preimenovano v Shell & Dea Oil, v katerem sta imeli družbi Deutsche Shell in RWE Dea 50-odstotni delež in v katerem sta se združili dejavnosti teh družb v sektorju nafte in petrokemije.

- 16 Družba Shell je 1. julija 2002 pridobila preostalih 50 % deleža v skupnem podjetju Shell & Dea Oil. To podjetje je bilo leta 2003 preimenovano v Shell Deutschland Oil. Dejavnost „vosek“ družbe Shell Deutschland Oil je bila 1. aprila 2004 prenesena na njeno hčerinsko družbo, v kateri je imela družba Shell Deutschland Schmierstoff stoddotni delež.

Postopek in predlogi strank

- 17 Tožeči stranki sta 15. decembra 2008 v sodnem tajništvu Splošnega sodišča vložili to tožbo.
- 18 Splošno sodišče (tretji senat) je na podlagi poročila sodnika poročevalca odločilo, da bo izvedlo ustni postopek. V okviru ukrepov procesnega vodstva, določenih v členu 64 Poslovnika Splošnega sodišča, je stranke pozvalo, naj predložijo pisna stališča o nekaterih vprašanjih in nekatere listine. Stranke so se na to zahtevo odzvale v določenem roku.
- 19 Stranke so na obravnavi 20. marca 2012 podale ustne navedbe in odgovorile na vprašanja Splošnega sodišča.
- 20 Splošno sodišče je ob upoštevanju dejanske povezave z zadevami Esso in drugi proti Komisiji, T-540/08, Sasol in drugi proti Komisiji, T-541/08, Hansen & Rosenthal in H&R Wax Company Vertrieb proti Komisiji, T-544/08, Total proti Komisiji, T-548/08, Tudapetrol proti Komisiji, T-550/08, H&R ChemPharm proti Komisiji, T-551/08, ENI proti Komisiji, T-558/08, Repsol YPF Lubricantes y especialidades in drugi proti Komisiji, T-562/08, ter Total Raffinage in Marketing proti Komisiji, T-566/08, in podobnosti pravnih vprašanj, ki se zastavljajo, odločilo, da izreče sodbo v tej zadevi šele po izvedbi obravnav v navedenih povezanih zadevah, pri čemer je bila zadnja od teh izvedena 3. julija 2013.
- 21 Tožeči stranki Splošnemu sodišču predlagata, naj:
- člen 1 izpodbijane odločbe razglasi za ničen v delu, v katerem je bilo ugotovljeno, da sta tožeči stranki kršili člen 81(1) ES in člen 53 Sporazuma EGP;
 - člen 2 izpodbijane odločbe razglasi za ničen v delu, v katerem jima je naložena globa 37.440.000 EUR;
 - podredno, zmanjša globo, ki jima je bila naložena;
 - Komisiji naloži plačilo stroškov.
- 22 Komisija Splošnemu sodišču predlaga, naj:
- tožbo zavrne;
 - tožečima strankama naloži plačilo stroškov.

Pravo

- 23 Tožeči stranki v utemeljitev tožbe navajata tri tožbene razloge. S prvim tožbenim razlogom se zatrjuje kršitev člena 81(1) ES in člena 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003, in sicer ker je bilo domnevno napačno ugotovljeno, da so tožeči stranki in družba Dea Mineraloel ali družba Shell & Dea Oil ena gospodarska enota. Z drugim tožbenim razlogom se podredno zatrjuje kršitev načela enakega obravnavanja, in sicer ker je bilo napačno uporabljeno obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002, in zlasti ker ugodnosti na

podlagi prošnje družbe Shell za prizanesljivost niso bile razširjene na tožeči stranki. S tretjim tožbenim razlogom se podredno zatrjuje kršitev člena 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, in sicer zaradi domnevnega nespoštovanja načel za določanje višine globe.

1. Prvi tožbeni razlog: domnevno napačna ugotovitev, da so tožeči stranki in družba Dea Mineraloel ali družba Shell & Dea Oil ena gospodarska enota

- 24 Tožeči stranki zatrujeta, da je Komisija, s tem ko jima je pripisala odgovornost za kršitev, ki jo je storila družba Dea Mineraloel v obdobju od 3. septembra 1992 do 2. januarja 2002, in za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil v obdobju od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002 (v nadaljevanju: obdobje skupnega podjetja), kršila člen 81(1) ES in člen 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003, ker je napačno razlagala pojem podjetja v smislu člena 81 ES.

Uvodne ugotovitve

- 25 V zvezi s solidarno odgovornostjo matične družbe za ravnanje hčerinske družbe ali skupnega podjetja, v katerem je udeležena, je treba opozoriti, da to, da je hčerinska družba ali skupno podjetje ločena pravna oseba, ne zadostuje za izločitev možnosti, da se njeno ravnanje pripiše matični družbi (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 14. julija 1972 v zadevi Imperial Chemical Industries proti Komisiji, 48/69, Recueil, str. 619, točka 132).
- 26 Pravo Unije namreč zadeva dejavnosti podjetij, pojem podjetja pa zajema vse subjekte, ki opravljajo gospodarsko dejavnost, ne glede na njihov pravni status in način financiranja (sodba Sodišča z dne 10. septembra 2009 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, C-97/08 P, ZOdl., str. I-8237, točka 54, in sodba Splošnega sodišča z dne 13. julija 2011 v združenih zadevah General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, T-141/07, T-142/07, T-145/07 in T-146/07, ZOdl., str. II-4977, točka 53).
- 27 Sodišče Unije je poleg tega pojasnilo, da je treba pojem podjetja v tem kontekstu razlagati tako, da označuje gospodarsko enoto, čeprav s pravnega vidika to gospodarsko enoto sestavlja več fizičnih ali pravnih oseb (glej sodbi Sodišča z dne 12. julija 1984 v zadevi Hydrotherm Gerätebau, 170/83, Recueil, str. 2999, točka 11, in zgoraj v točki 26 navedeno sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točka 55 in navedena sodna praksa; ter sodbo Splošnega sodišča z dne 29. junija 2000 v zadevi DSG proti Komisiji, T-234/95, Recueil, str. II-2603, točka 124). Tako je poudarilo, da za uporabo pravil o konkurenci formalna ločitev dveh družb, ki izhaja iz njune ločene pravne osebnosti, ni odločilna, saj je odločilno merilo, ali obstaja njuno enotno ravnanje na trgu. Torej se lahko izkaže, da je treba ugotoviti, ali dve ali več družb z ločenimi pravnimi osebnostmi oblikujejo ali spadajo v eno samo in isto podjetje ali gospodarski subjekt z enotnim ravnanjem na trgu (zgoraj v točki 25 navedena sodba Imperial Chemical Industries proti Komisiji, točka 140; ter sodbi Splošnega sodišča z dne 15. septembra 2005 v zadevi DaimlerChrysler proti Komisiji, T-325/01, ZOdl., str. II-3319, točka 85, in zgoraj v točki 26 navedena sodba General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, točka 54).
- 28 Kadar tak gospodarski subjekt krši pravila o konkurenci, mora v skladu z načelom osebne odgovornosti za to kršitev odgovarjati (zgoraj v točki 26 navedeni sodbi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točka 56, in General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, točka 55).
- 29 Ravnanje hčerinske družbe se lahko matični družbi pripiše zaradi udeležbe v istem podjetju, če ta hčerinska družba o svojem ravnanju na trgu ne odloča samostojno, ker je v zvezi s tem pod odločilnim vplivom matične družbe, pri čemer se upoštevajo zlasti gospodarske, organizacijske in pravne povezave med tema pravnima osebama (glej v tem smislu zgoraj v točki 26 navedeno sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točka 58, in sodbo Splošnega sodišča z dne 20. marca 2002 v zadevi HFB in drugi proti Komisiji, T-9/99, Recueil, str. II-1487, točka 527).

- 30 Ravnanje hčerinske družbe na trgu je pod odločilnim vplivom matične družbe, zlasti če hčerinska družba v bistvu izvaja navodila, ki ji jih v zvezi s tem daje matična družba (zgoraj v točki 25 navedena sodba Sodišča Imperial Chemical Industries proti Komisiji, točke 133, 137 in 138, in sodba z dne 16. novembra 2000 v zadevi Metsä-Serla in drugi proti Komisiji, C-294/98 P, Recueil, str. I-10065, točka 27).
- 31 Ravnanje hčerinske družbe na trgu je v bistvu tudi pod odločilnim vplivom matične družbe, če matična družba ohrani le pooblastilo za določanje ali odobritev nekaterih strateških poslovnih odločitev, če je treba, prek svojih predstavnikov v organih hčerinske družbe, če je za določanje poslovne politike hčerinske družbe *stricto sensu* pooblaščenno poslovodstvo, pooblaščenno za operativno upravljanje, ki ga je imenovala matična družba in ki zastopa in spodbuja njene poslovne interese (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 9. septembra 2011 v zadevi Alliance One International proti Komisiji, T-25/06, ZOdl., str. II-5741, točki 138 in 139).
- 32 Če obstaja enotno ravnanje hčerinske in matične družbe na trgu, zlasti v okoliščinah, navedenih zgoraj v točkah 30 in 31, ali pa zaradi drugih gospodarskih, organizacijskih in pravnih povezav med tema družbama, sta navedeni družbi del iste gospodarske enote in zato tvorita eno samo podjetje v skladu s sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 27. To, da matična družba in njena hčerinska družba tvorita samo eno podjetje v smislu člena 81 ES, Komisiji omogoča, da odločbo, s katero naloži plačilo glob, naslovi na matično družbo, ne da bi bilo treba dokazati osebno vpletenost te družbe v kršitev (zgoraj v točki 26 navedena sodba Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točka 59).
- 33 Sodna praksa, navedena zgoraj v točkah od 25 do 32, se uporabi tudi za pripis odgovornosti eni ali več matičnim družbam za kršitev, ki jo je storilo njihovo skupno podjetje (zgoraj v točki 26 navedena sodba General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, točke od 52 do 56).
- 34 Trditve tožečih strank in točnost ugotovitev, vsebovanih v izpodbijani odločbi, glede tega, da jima je bila pripisana odgovornost za ravnanje družbe Dea Mineraloel, v kateri imata tožeči stranki stoddstotni delež (prvi del), in družbe Shell & Dea Oil, v kateri imata tožeči stranki 50-odstotni delež (drugi del), je treba preučiti ob upoštevanju teh pravil.

Prvi del: pripis odgovornosti za kršitev, ki jo je storila družba Dea Mineraloel, tožečima strankama (obdobje pred 2. januarjem 2002)

Izpodbijana odločba

- 35 Komisija je v izpodbijani odločbi ugotovila:

„[...]”

(545) Za izvajanje odločilnega vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe ni potrebno izvajanje dnevnega upravljanja poslovanja hčerinske družbe. Za upravljanje hčerinske družbe se lahko pooblasti to družbo, kar pa ne izključuje, da matična družba določa cilje in politiko, ki vplivajo na uspeh skupine in njeno povezanost, in sankcionira vsako ravnanje, ki je v nasprotju s temi cilji in politikami. Dejansko je družba RWE priznala, da se družba RWE AG za račun skupine RWE posveča splošnim vprašanjem, kot je strategija, načrtovanje, nadzor in financiranje, in da prejema tehnična poročila. Družba RWE je izjavila tudi, da sta se [uprava] in nadzorni svet družbe [RWE Dea], čeprav nista izvajala vpliva na dejavnosti družbe Dea Mineraloel, zanimala za dejavnosti te družbe [...] ki bi se nanašale na kapital, oblikovanje marž/dobičkov, tveganja, itd. in da sta se opirala na poročila, ki sta jih prejemale in ki so se zdela točna, zaradi katerih ni bilo potrebe po aktivnem nadzoru teh dejavnosti [...] Te izjave dejansko dokazujejo, da sta

[tožeči stranki] imeli interes in sposobnost za izvajanje nadzora vsaj nad strateškimi in finančnimi vprašanji svojih hčerinskih družb, in da sta dejansko izvajali (neki) nadzor nad nekaterimi strateškimi vprašanji in to prek sistema poročanja.

- (546) Trditve, da je imel parafinski vosek za družbo RWE le zelo omejen pomen in da so se poročila zdela točna, zaradi česar družba RWE AG ali družba [RWE Dea] nista aktivno nadzorovali dejavnosti družbe Dea Mineraloel, niso dovolj prepričljive glede dejanske neodvisnosti hčerinske družbe. To, da matična družba sama ni sodelovala pri raznih dejavnostih, ni odločilno za ugotovitev, ali je treba šteti, da skupaj z operativnimi enotami tvori gospodarsko enoto. Gospodarska enota po svoji opredelitvi izvaja celoto glavnih opravil gospodarskega subjekta v okviru pravnih oseb, iz katerih je sestavljena. [...]
- (553) Komisija zato ugotavlja, da sta družbi RWE AG in [RWE Dea] od 3. septembra 1992 do 1. januarja 2002 izvajali odločilen vpliv in dejanski nadzor nad družbo [Dea Mineraloel], [s tem da sta] bili del podjetja, ki je storilo kršitev.“

Domneva obstoja gospodarske enote med hčerinsko družbo in njeno edino matično družbo

- 36 Treba je opozoriti, da v posebnem primeru, v katerem ima matična družba stoddostni delež hčerinske družbe, ki je kršila konkurenčna pravila Unije, ta matična družba po eni strani lahko odločilno vpliva na ravnanje te hčerinske družbe, po drugi strani pa obstaja izpodbojna domneva, da ta matična družba dejansko odločilno vpliva na njeno ravnanje. V teh okoliščinah za domnevo, da matična družba odločilno vpliva na poslovno politiko hčerinske družbe, zadostuje, da Komisija dokaže, da ima matična družba vse deleže hčerinske družbe. Komisija bo tako lahko matično družbo štela za solidarno odgovorno za plačilo globe, naložene njeni hčerinski družbi, razen če ta matična družba, ki mora to domnevo izpodbijati, predloži zadostne dokaze, da njena hčerinska družba na trgu ravna samostojno (glej zgoraj v točki 26 navedeno sodbo Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točki 60 in 61 in navedena sodna praksa).
- 37 Poleg tega v skladu s sodno prakso domneva odgovornosti, ki temelji na tem, da je družba s 100 % udeležena v kapitalu druge družbe, ne velja le takrat, ko obstaja neposredna povezava med matično in hčerinsko družbo, temveč tudi takrat, ko je – kot v obravnavanem primeru – ta povezava ob upoštevanju vmesne družbe posredna (sodba Sodišča z dne 20. januarja 2011 v zadevi General Química in drugi proti Komisiji, C-90/09 P, ZOdl., str. I-1, točka 90).
- 38 Matična družba, ki je skoraj do celote udeležena v kapitalu svoje hčerinske družbe, je načeloma v podobnem položaju, kot je položaj izključnega lastnika deležev v zvezi z njegovimi pooblastili za izvajanje odločilnega vpliva na ravnanje hčerinske družbe, glede na gospodarske, organizacijske in pravne povezave med njo in omenjeno hčerinsko družbo. Zato Komisija za ta položaj upravičeno uporabi ista dokazna pravila, in sicer uporabo domneve, da je navedena matična družba dejansko izkoristila možnost, da odločilno vpliva na ravnanje hčerinske družbe. Seveda ni izključeno, da lahko v nekaterih primerih manjšinski družbeniki pri hčerinski družbi razpolagajo s pravicami, ki omogočajo izpodbijanje zgoraj navedene analogije. Vendar poleg dejstva, da se take pravice na splošno ne navezujejo na povsem minimalne deleže, kot so v obravnavani zadevi, tožeči stranki v obravnavani zadevi nista navedli nobenega takega dokaza (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 7. junija 2011 v zadevi Arkema France in drugi proti Komisiji, T-217/06, ZOdl., str. II-2593, točka 53).
- 39 Komisija lahko, če se domneva ne izpodbije, ugotovi, da so hčerinska družba ter neposredne in posredne matične družbe del iste gospodarske enote in da zato tvorijo eno samo podjetje v smislu sodne prakse, navedene zgoraj v točki 27. To, da matična družba in njena hčerinska družba tvorita eno samo podjetje v smislu člena 81 ES, tako Komisiji omogoča, da odločbo, s katero nalaga plačilo glob, naslovi na matične družbe, ne da bi bilo treba dokazati njihovo osebno vpletenost v to kršitev (glej sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 32).

- 40 V skladu s sodno prakso morata tožeči stranki, da bi izpodbili domnevo, opisano zgoraj v točki 36, predložiti vse dokaze o organizacijskih, poslovnih in pravnih povezavah med njima in družbo Dea Mineraloel, s katerimi bi bilo po njenem mnenju mogoče dokazati, da ne tvorijo enotnega gospodarskega subjekta. Splošno sodišče mora namreč pri presoji upoštevati vse predložene dokaze, katerih narava in pomembnost se lahko glede na posebnosti vsake obravnavane zadeve spreminjata (sodba Splošnega sodišča z dne 12. decembra 2007 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, T-112/05, ZOdl., str. II-5049, točka 65).
- 41 Zadevna domneva temelji na ugotovitvi, da lahko – razen v izjemnih okoliščinah – družba, ki ima vse deleže hčerinske družbe, že zgolj na podlagi teh deležev odločilno vpliva na ravnanje hčerinske družbe in da je mogoče neobstoje dejanskega vplivanja navadno najučinkoviteje ugotavljati pri subjektih, na katere se ta domneva navezuje (sodba Sodišča z dne 29. septembra 2011 v zadevi Elf Aquitaine proti Komisiji, C-521/09 P, ZOdl., str. I-8947, točka 60).
- 42 Poleg tega se uporaba take domneve utemeljuje s tem, da ima matična družba, kadar je edina delničarka hčerinske družbe, na voljo vsa orodja za zagotovitev, da je poslovno ravnanje hčerinske družbe usklajeno z njenim poslovnim ravnanjem. Natančneje, edini delničar, s tem ko sestavi njen statut, v bistvu določi obseg samostojnosti hčerinske družbe, izbere poslovodstvo in sprejema ali odobrava strateške poslovne odločitve hčerinske družbe, če je potrebno, prek navzočnosti svojih predstavnikov v organih te družbe. Gospodarska enota matične in hčerinske družbe je navadno dodatno varovana zaradi obveznosti, ki izhajajo iz prava družb držav članic, kot je vodenje konsolidiranih računovodskih izkazov, obveznost hčerinske družbe, da matični družbi redno poročajo o svojih dejavnostih, in to, da skupščina hčerinske družbe, ki jo sestavlja edina matična družba, potrjuje letna poročila te hčerinske družbe, kar nujno pomeni, da matična družba vsaj približno spremlja poslovne dejavnosti hčerinske družbe.
- 43 Tako je uporaba domneve dejanskega izvajanja odločilnega vpliva matične družbe na poslovno ravnanje hčerinske družbe upravičena, če ta domneva zajema položaje, ki so značilni za razmerja med hčerinsko družbo in njeno edino matično družbo, s tem da se predpostavlja, da to, da ima ena sama matična družba vse ali skoraj vse deleže hčerinske družbe, načeloma pomeni, da ti družbi na trgu ravnata enotno.
- 44 Vendar pa imajo zadevne družbe po prejemu obvestila o ugotovitvah o mogočih kršitvah vse možnosti dokazati, da mehanizmi, opisani zgoraj v točki 42, ki navadno vodijo k uskladitvi poslovnega ravnanja hčerinske družbe z ravnanjem matične družbe, niso delovali kot navadno, tako da je gospodarska enota skupine razpadla.

Trditve tožečih strank v zvezi z ovržbo domneve

- 45 Tožeči stranki v obravnavanem primeru ne izpodbijata tega, da je lahko Komisija na podlagi tega, da je bila družba RWE Dea s celoto udeležena v kapitalu družbe Dea Mineraloel in da je bila družba RWE AG z 99,4 % udeležena v kapitalu družbe RWE Dea, domnevala, da sta tožeči stranki, če ni bilo dokazano nasprotno, dejansko izvajali odločilni vpliv na poslovno ravnanje družbe Dea Mineraloel.
- 46 Vendar pa v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah menita, da sta predložili zadostne dokaze za ovržbo domneve.

– Operativna samostojnost družbe Dea Mineraloel

- 47 Tožeči stranki zatrjujeta, da je Komisija v izpodbijani odločbi napačno menila, da za to, da matična družba izvaja odločilni vpliv na poslovno ravnanje hčerinske družbe, ni potreben „prevzem“ vodenja tekočih poslov hčerinske družbe. Tako naj bi bile trditve, navedene v odgovorih na obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, zadostne za ovržbo domneve.

- 48 Prvič, tožeči stranki pojasnujeta, da se družba RWE AG kot glavna družba v skupini osredotoča na naloge vodenja skupine, kot so strategija, načrtovanje, nadzor in financiranje. Družba RWE AG naj ne bi izvajala nobenega vpliva na operativni del dejavnosti družb RWE Dea ali Dea Mineraloel.
- 49 Splošno sodišče je v zvezi s tem že presodilo, da samo dejstvo, da ima hčerinska družba svoje lokalne poslovodne organe in svoja sredstva, ne dokazuje, da svoje ravnanje na trgu določa neodvisno od matične družbe. Delitev nalog med hčerinskimi družbami in njihovimi matičnimi družbami ter zlasti to, da se za operativno vodenje pooblasti lokalno poslovodstvo hčerinske družbe, v kateri ima matična družba stoddotni delež, je običajna praksa velikih podjetij, ki so sestavljena iz številnih hčerinskih družb, v katerih je na koncu udeležena ista krovna družba. Zato z dokazi v primeru udeležbe do celote ali skoraj do celote kapitala hčerinske družbe, ki je neposredno vpletena v kršitev, predloženimi v zvezi s tem, ni mogoče izpodbiti domneve dejanskega izvajanja odločilnega vpliva matične in krovne družbe na ravnanje hčerinske družbe (glej v tem smislu zgoraj v točki 31 navedeno sodbo Alliance One International proti Komisiji, točki 130 in 131).
- 50 Ta pristop je poleg tega utemeljen s tem, da obstaja v primeru hčerinske družbe, v kateri ima ena sama matična družba stoddotni ali skoraj stoddotni delež, načeloma en sam poslovni interes, člane organov hčerinske družbe pa določi in imenuje edini delničar, ki jim lahko daje navodila vsaj neformalno ter za njih določi merila učinkovitosti. Zato v takem primeru nujno obstaja zaupni odnos med poslovodstvi hčerinske in matične družbe, to osebe pa nujno ravna z namenom zastopanja in pospeševanja edinega obstoječega poslovnega interesa, in sicer interesa matične družbe (glej tudi točko 31). Tako je enotnost ravnanja matične in hčerinske družbe na trgu zagotovljena kljub vsej samostojnosti, priznani poslovodstvu hčerinske družbe, kar zadeva operativno vodenje te družbe, ki izhaja iz *stricto sensu* opredelitve poslovne politike tega vodenja. Poleg tega v splošnem edini delničar sam in v skladu s svojimi interesi določi podrobna pravila za sprejemanje odločitev hčerinske družbe in obseg njene operativne samostojnosti, kar lahko po lastni volji spremeni tako, da spremeni pravila, ki urejajo delovanje hčerinske družbe, ali v okviru restrukturiranja, ali celo z uvedbo neformalnih struktur odločanja. Poslovodstvo hčerinske družbe tako načeloma z izvajanjem svojih avtonomnih pooblastil v bistvu zagotavlja skladnost poslovnega ravnanja hčerinske družbe s poslovnim ravnanjem preostale skupine.
- 51 Drugič, dodati je treba, da se elementi, na katere se sklicujeta tožeči stranki, umeščajo v pristop decentraliziranega upravljanja, ki je značilno za velika podjetja, ki opravljajo razne dejavnosti, in ne izhajajo iz posebnih okoliščin. Nasprotno, tožeči stranki priznavata, da se družba RWE AG za račun družbe RWE posveča splošnim vprašanjem, kot so strategija, načrtovanje, nadzor in financiranje, in da od družbe Dea Mineraloel prejema tehnična poročila, družba RWE Dea pa se zanima za dejavnosti družbe Dea Mineraloel, ki bi se nanašale na kapital, za oblikovanje marž ali dobičkov in za tveganja.
- 52 Tretjič, po mnenju tožečih strank je pristop Komisije v izpodbijani odločbi nepovezan, ker je operativno vodenje presodila v okoliščinah pripisa odgovornosti za ravnanja skupnega podjetja družb BP in Mobil (točka 374 obrazložitve izpodbijane odločbe) tem matičnim družbam. Komisija pa naj bi zavrnila upoštevanje operativne samostojnosti družbe Dea Mineraloel.
- 53 V zvezi s tem je treba poudariti (glej tudi drugi del tega tožbenega razloga), da so pooblastila vsake matične družbe glede operativnega vodenja skupnega podjetja upoštevni element pri presoji tega, ali se matičnim družbam pripiše odgovornost za kršitev, ki jo je storilo skupno podjetje, saj je skupno upravljanje skupnega podjetja dokaz za gospodarsko enoto skupnega podjetja in matičnih družb, ki navedeno izvajajo skupno upravljanje. V primeru družbe Dea Mineraloel pa ne gre za skupno družbo, temveč za hčerinsko družbo, v kateri ima družba RWE Dea stoddotni delež, za katero se uporabijo druga dokazna pravila, ker obstaja en sam delničar, en sam poslovni interes in ker vso vodstveno osebo neposredno ali posredno določi in imenuje edina matična družba (glej zgoraj točke od 42 do 50).

- 54 Trditev glede presoje možnosti pripisa odgovornosti za kršitev, ki jo je storilo skupno podjetje, ki sta ga ustanovili družbi BP in Mobil, je zato brezpredmetna.
- 55 Iz tega izhaja, da je treba trditve tožečih strank glede operativne samostojnosti družbe Dea Mineraloel, s katerimi ni mogoče dokazati, da je gospodarska enota te družbe in tožečih strank razpadla, zavriniti.
- Neobstoj vpliva na dejavnosti v zvezi s parafinskimi voski in nizki odstotek prodaje teh proizvodov v prometu družbe Dea Mineraloel
- 56 Tožeči stranki zatrjujeta, da družba RWE AG družbi Dea Mineraloel ni dala nobenih navodil glede upravljanja tekočih poslov. Samo za izvedbo velikih projektov, ki so pomembnejši za celotno skupino, naj bi ji bilo treba pridobiti odobritev uprave in nadzornega sveta družbe RWE AG. Ker pa naj dejavnost „parafinski voski“ za skupino kot celoto ne bi bila nikoli pomembna, naj organi družbe RWE AG ne bi nikoli obravnavali vprašanj, povezanih z upravljanjem na tem področju.
- 57 Tožeči stranki tudi poudarjata, da niti uprava niti nadzorni svet družbe RWE Dea nista izvajala vpliva na družbo Dea Mineraloel glede dejavnosti „parafinski voski“ niti ji nista dajala navodil glede te dejavnosti. Poleg tega, kar zadeva proizvodnjo parafinskega voska, naj bi bila uprava družbe RWE Dea seznanjena le s tedenskimi predstavitvami računovodskih izkazov, ki so zajemali povzetek izidov dejavnosti v Mineralölwerk Grasbrook. Ta tedenska predstavitev računovodskih izkazov naj bi bila v bistvu usklajena z mesečnimi izidi, ki jih je zagotovila računovodska služba. Zato z vidika uprave družbe RWE Dea ni bilo potrebe po aktivnem spremljanju dejavnosti „parafinski voski“.
- 58 Tožeči stranki zatrjujeta, da je dejavnost, na katero se nanaša omejevalni sporazum, pomenila le od 0,1 % do 0,2 % prometa družbe Dea Mineraloel, kar naj bi bil „močan indic“ za neobstoj odločilnega vpliva vodilnega posloводства skupine.
- 59 Prvič, v skladu s sodno prakso lahko Komisija naslovi odločbo o naložitvi glob na matično družbo v skupini družb ne zaradi odnosa napeljevanja h kršitvi med matično in hčerinsko družbo ali celo vpletenosti prve v kršitev, temveč zato, ker obe tvorita eno samo podjetje v smislu člena 81 ES. Tako se za pripis odgovornosti za kršitev, ki jo je storila hčerinska družba, njeni matični družbi ne zahteva dokaz, da matična družba vpliva na politiko hčerinske družbe na posebnem področju, ki je predmet kršitve. Iz tega izhaja, da je to, da vodstveno osebje matične družbe ne ve za kršitev in ne daje navodil glede proizvodnje ali prodaje proizvodov, glede katerih je bil sklenjen omejevalni sporazum, z vidika ovržbe domneve brezpredmetno (zgoraj v točki 40 navedena sodba Splošnega sodišča z dne 12. decembra 2007 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, točki 58 in 83, in sodba Splošnega sodišča z dne 13. julija 2011 v zadevi Shell Petroleum in drugi proti Komisiji, T-38/07, ZOdl., str. II-4383, točki 69 in 70).
- 60 Iz enakih razlogov tudi to, da področje ali dejavnost, ki ga zadeva kršitev, pomeni zgolj majhen delež vseh dejavnosti skupine ali matične družbe, ne more biti dokaz za neodvisnost navedene hčerinske družbe od matične družbe in zato ne vpliva na uporabo domneve dejanskega izvajanja odločilnega vpliva matične družbe na poslovno ravnanje hčerinske družbe na trgu (sodba Splošnega sodišča z dne 30. septembra 2009 v zadevi Arkema proti Komisiji, T-168/05, neobjavljena v ZOdl., točka 79; glej v tem smislu tudi sodbo Splošnega sodišča z dne 26. aprila 2007 v združenih zadevah Bolloré in drugi proti Komisiji, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 in T-136/02, ZOdl., str. II-947, točka 144).
- 61 Poleg tega nizki odstotek prodaje kartelnih proizvodov v prometu skupine ne spremeni tega, da se realizirani izidi na tem področju navadno zajamejo v konsolidirane izide matičnih družb. Tako je donosnost teh dejavnosti v interesu matičnih družb in celotne skupine.

- 62 Sicer pa je treba opozoriti, da to, da matična družba svoji hčerinski družbi daje formalna navodila, ni nujno potrebno za ugotovitev gospodarske enote navedenih družb (glej zgoraj točko 31). Njuna gospodarska enota je namreč zagotovljena tudi, če je za določanje poslovne politike hčerinske družbe *stricto sensu* pooblaščen poslovodstvo, pristojno za operativno upravljanje te družbe, ki ga je določila matična družba in ki ga ta ohranja na njegovem položaju ter ki zastopa in spodbuja edini obstoječi poslovni interes, namreč poslovni interes matične družbe, ki je edina lastnica njenih deležev. Navedeno poslovodstvo tako z izvajanjem svojih pooblastil glede samostojnosti zagotavlja skladnost poslovnega ravnanja hčerinske družbe s poslovnim ravnanjem matične družbe (glej zgoraj točko 50). Posredovanje matične družbe je lahko tako pridržano za položaje, v katerih izidi hčerinske družbe niso v skladu s pričakovani matične družbe, medtem ko se lahko matična družba v primeru normalnih dosežkov omeji na spremljanje dejavnosti hčerinske družbe prek poročil, ki jih ta sestavi, in odobravanje morebitnih strateških odločitev.
- 63 Tako je treba trditve tožečih strank v zvezi z zanikanjem, da sta vplivali na področju parafinskih voskov, zavrniti.
- 64 Zato je treba potrditi ugotovitev Komisije, da so bile tožeči stranki in družba Dea Mineraloel del podjetja, ki je v obdobju od 3. septembra 1992 do 1. januarja 2002 storilo kršitev. Komisija zato ni storila napake, ker jih je štela za odgovorne za kršitev.

Domnevna objektivna odgovornost tožečih strank

- 65 Tožeči stranki menita, da se s pristopom Komisije zajema odgovornost, ki je „dejansko neodvisna od katere koli krivde“, kar naj ne bi bilo združljivo z načelom osebne odgovornosti. Posledica zavrnitve trditve tožečih strank, ki sta jih navedli, zato da bi izpodbili domnevo dejanskega izvajanja odločilnega vpliva, naj bi pomenila spremembo navedene domneve v neizpodbojno domnevo obstoja gospodarske enote v primeru hčerinske družbe, v kateri ima matična družba stoddstotni delež.
- 66 Opozoriti je treba, da je domneva, da matična družba dejansko izvaja odločilni vpliv na poslovno ravnanje hčerinske družbe, upravičena, če zajema značilne položaje v zvezi z odnosi med hčerinsko družbo in njeno edino matično družbo, in da navedena domneva ni neizpodbojna (glej zgoraj točke od 41 do 44).
- 67 Izpodbitje domneve pa ni odvisno od količine in podrobnosti dokazov, kadar se z njimi prikazuje običajen organizacijski položaj v velikem multinacionalnem podjetju, v katerem se za operativno upravljanje pooblasti vodstveno osebje njenih lokalnih enot. Za izpodbitje domneve je treba predstaviti neobičajne okoliščine, s katerimi se dokazuje, da je, čeprav so matične družbe s celoto udeležene v kapitalu hčerinskih družb v skupini, gospodarska enota skupine razpadla, ker mehanizmi, s katerimi se zagotavlja skladnost poslovnega ravnanja hčerinskih in matičnih družb, niso delovali kot običajno.
- 68 Poleg tega se sme na podlagi načela individualizacije kazni in sankcij, ki se uporablja v vsakem upravnem postopku, v katerem se lahko na podlagi pravil Unije o konkurenci izrečejo sankcije, podjetje sankcionirati samo za dejansko stanje, ki se mu individualno očita (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 13. decembra 2001 v združenih zadevah Krupp Thyssen Stainless in Acciai speciali Terni proti Komisiji, T-45/98 in T-47/98, Recueil, str. II-3757, točka 63).
- 69 Vendar mora biti to načelo v skladu s pojmom podjetja in sodno prakso, v skladu s katero lahko Komisija, ker matična družba in njena hčerinska družba tvorita eno samo podjetje v smislu člena 81 ES, naslovi odločbo o naložitvi glob na matično družbo v skupini družb. Tako je treba ugotoviti, da sta bili tožeči stranki osebno sankcionirani za kršitev, za katero se zaradi tesnih gospodarskih, organizacijskih in pravnih povezav z družbo Dea Mineraloel, ki so posledica udeležbe do celote v kapitalu te družbe, šteje, da sta jo storili toženi stranki (glej v tem smislu zgoraj v točki 30 navedeno sodbo Metsä-Serla in drugi proti Komisiji, točka 34).

- 70 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je Komisija lahko na podlagi zadevne domneve, ki v obravnavanem primeru ni bila izpodbita, ugotovila, da sta bili tožeči stranki del „podjetja“, ki je kršilo člen 81 ES. Zato sta bili spoštovani načeli osebne odgovornosti ter individualizacije kazni in sankcij.
- 71 Iz tega izhaja, da je treba ta očitek zavriniti.
- 72 Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba ugotoviti, da Komisija, s tem ko je tožečima strankama pripisala odgovornost za kršitev, ki jih je storila družba Dea Mineraloel, ni kršila člena 81 ES in člena 23(2) Uredbe št. 1/2003.
- 73 Zato je treba prvi del prvega tožbenega razloga zavriniti.

Drugi del: pripis odgovornosti za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, tožečima strankama (obdobje od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002)

- 74 Tožeči stranki zatrjujeta, da jima je komisija napačno pripisala odgovornost za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, skupno podjetje, v katerem sta v enakih deležih udeleženi družbi RWE Dea in Shell, v obdobju skupnega podjetja, ki je trajalo od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002. Zatrjujeta, da je imela družba Shell od ustanovitve skupnega podjetja nad tem operativni nadzor. Komisija naj zato tožečima strankama ne bi mogla naložiti globe zaradi kršitve, ki jo je storil ta subjekt.
- 75 Komisija je v izpodbijani odločbi štela družbi Shell in RWE za solidarno odgovorni za protikonkurenčno ravnanje družbe Shell & Dea Oil (točka 552 obrazložitve izpodbijane odločbe). Tožečima strankama je odgovornost za ta ravnanja pripisala na podlagi teh preudarkov:

„[...]

(510) ko sta družbi Shell in ‚RWE Dea‘ januarja 2002 ustanovili skupno podjetje, je bila obstoječa družba Dea Mineraloel [...] uporabljena kot sredstvo za ustanovitev tega skupnega podjetja, ki je bilo 2. januarja 2002 preimenovano v Shell & Dea Oil GmbH in ki je hkrati postalo hčerinska družba pod skupnim nadzorom družb Deutsche Shell GmbH (50 %) in [RWE Dea] (50 %). Skupno podjetje je bilo ustanovljeno z namenom, da naj bi družba Shell po vmesnem obdobju, ki naj bi se začelo z ustanovitvijo skupnega podjetja in zaključilo najpozneje 1. julija 2004, pridobilo izključni nadzor nad povezanimi dejavnostmi. V vmesnem obdobju je člane upravnega odbora, ki je bil pooblaščen za upravljanje tekočih poslov skupnega podjetja, v enakem številu določala vsaka od družbenic, pri čemer pa je imel predsednik upravnega odbora, ki ga je določala družba Shell, odločilni glas. Poleg tega je imela vsaka stranka nekatere pravice veta, katerih namen je bil varstvo njenega odločilnega vpliva na skupno podjetje in družbi Shell in RWE sta v vmesnem obdobju izvajali skupen [skupaj] nadzor nad skupnim podjetjem [opomba v nogi na strani št. 666 izpodbijane odločbe v zvezi s tem napotuje na odločbo o odobritvi koncentracije].

[...]

(549) [Iz sodne prakse, natančneje iz sodbe Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji, T-314/01, ZOdl., str. II-3085, izhaja,] da so lahko pristojnosti, ki jih ima ena družba za vodenje druge, dejanski dokaz za izvajanje odločilnega vpliva na drugo podjetje. V obravnavanem primeru je bilo skupno pooblastilo družb Shell in [RWE] za vodenje v upravnem odboru skupnega podjetja dokazano (glej točko 510 obrazložitve) na podlagi sporazuma o skupnem podjetju. Člane upravnega odbora, pristojnega za tekoče naloge skupnega podjetja, je morala v enakem številu določiti vsaka od [družbenic]. Sklepe skupščine [družbenic] je bilo treba sprejeti z navadno večino (pri čemer je vsaka stranka imela 50 % glasovalnih pravic, tako da je lahko ena ali druga blokirala odločanje). V zadevnem obdobju je moral odbor

skupnega podjetja, ki je imel šest članov, od katerih je vsaka od [družbenic] imenovala polovico, sprejeti nekatere odločitve, in to s soglasjem. Odbor skupnega podjetja je imel vso svobodo in pristojnosti glede določenega števila strateških odločitev, kot so poslovni načrt, letni obratovalni proračun, strukturne spremembe v skupnem podjetju, investicije nad določeno zgornjo mejo in imenovanje članov upravnega odbora (‘pravica veta’, navedena v točki 510 obrazložitve). Komisija je zato ob upoštevanju teh pravic veta, s katerimi je bil varovan odločilen vpliv vsake od strank na skupno podjetje, ugotovila, da sta družbi Shell in RWE v obdobju skupnega podjetja izvajali skupen nadzor nad skupnim podjetjem [glej opombo v nogi na strani št. 680 izpodbijane odločbe in odločbo o odobritvi koncentracije].

- (550) V teh okoliščinah tega, da naj bi imel predsednik upravnega odbora, ki ga je določala družba Shell, odločilni glas, ni mogoče šteti za pomemben dejavnik, še manj za odločilen, s katerim bi bilo mogoče izpodbijati skupno odgovornost družb Shell in RWE [...], saj ta sistem ne vpliva na pravice veta. Ob upoštevanju sestave upravljanja skupnega podjetja ni mogoče sprejeti trditve družbe RWE, da je poslovna in cenovna politika skupnega podjetja temeljila na odločitvah in nadzoru samo družbe Shell ter da je bilo vodenje skupnega podjetja vključeno v sestavo družbe Shell. Tudi to, da je bilo od ustanovitve skupnega podjetja predvideno, da družba Shell po prehodnem obdobju prevzame celoten nadzor nad dejavnostjo, ne spremeni nič glede tega, da je skupno podjetje v prehodnem obdobju iz razlogov, navedenih v točkah 510 in 549 obrazložitve, ostalo pod skupnim nadzorom družb Shell in RWE.
- (551) Ob upoštevanju skupne pristojnosti za vodenje (in zlasti odbora skupnega podjetja) in tega, da sta imeli družbi Shell in RWE skupaj nadzor nad vsemi deleži v kapitalu skupnega podjetja (vsaka od družb je imela 50 %), so ugotovitve v zvezi z odgovornostjo vsake od matičnih družb v tem primeru v skladu s sodbo [Avebe proti Komisiji].
- (553) [...] Družbi RWE AG in RWE-Dea AG sta (skupaj s skupino Shell) od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002 izvajali odločilni vpliv in dejanski nadzor nad [skupnim podjetjem]. Družbi RWE AG in RWE-Dea AG je zato treba, skupaj s skupino Shell, šteti za skupno in solidarno odgovorni za ravnanje [...] družbe Shell & Dea Oil v obdobju od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002. Družbi RWE AG in RWE-Dea AG sta bili v teh dveh obdobjih del podjetja, ki je storilo kršitev.“
- 76 Prvič, tožeči stranki zatrjujeta, nasprotno od tega, kar je Komisija trdila v izpodbijani odločbi, da s sodbo Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Avebe proti Komisiji (T-314/01, ZOdl., str. II-3085) ni določena splošna domneva glede izvajanja odločilnega vpliva na poslovno ravnanje skupnega podjetja, v katerem sta v enakih deležih udeleženi dve matični družbi.
- 77 Drugič, zatrjujeta, da Komisija v izpodbijani odločbi ni dokazala, da družbi Shell in RWE „skupno upravljata“ skupno družbo. Poudarjata, da je bilo skupno upravljanje v sodbi Avebe proti Komisiji, navedeni zgoraj v točki 76, dokazano na podlagi indicev, ki jih v obravnavanem primeru ni.
- 78 Natančneje, v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Avebe proti Komisiji, navedena zgoraj v točki 76, naj bi bili matični družbi „skupaj odgovorni“ za politiko podjetja in v enakem številu zastopani v vseh organih, vključno z organi upravljanja (direktorji). Nasprotno pa je imel v obravnavanem primeru, čeprav je bilo upravljanje zagotovljeno paritetno, predsednik upravnega odbora, ki ga je določila družba Shell, odločilen glas v primeru izenačenosti glasov.
- 79 Poleg tega naj bi morale skupno podjetje v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Avebe proti Komisiji, navedena zgoraj v točki 76, redno poročati osebam, ki sta jih za to pooblastili matični družbi. V obravnavanem primeru naj bi bilo upravljanje od začetka vključeno v strukture odločanja in poročanja skupine Shell.

- 80 Tretjič, tožeči stranki menita, da so značilnosti upravljanja družbe Shell & Dea Oil, ki so izhajale iz njene začasnosti, izključevale skupno upravljanje.
- 81 V zvezi s tem navajata, da je morala družba Shell v skladu z določbami sporazuma o skupnem podjetju po izteku določenega roka pridobiti večino deležev v skupnem podjetju, družba RWE pa je pridobila pravico, da družbi Shell ponudi svoje deleže v skupnem podjetju. V postopku, v katerem je bila sprejeta odločba o odobritvi koncentracije (na katero naj bi se oprla Komisija v točkah 510, 530 in 549 obrazložitve izpodbijane odločbe), naj bi namreč Komisija preverila in ugotovila, da družba Shell ni pridobila skupnega nadzora, temveč da je pridobila neposredno izključni nadzor.
- 82 Vključitev upravljanja družbe Shell & Dea Oil v sestave odločanja in poročanja družbe Shell naj bi izhajala zlasti iz postopkovnih pravil, določenih za njeno upravljanje. V skladu s točko 1.1. navedenih pravil naj bi se moral upravni odbor družbe Shell & Dea Oil vključiti v družbo Shell Europe Oil Products Ltd. V skladu s točko 1.2. teh postopkovnih pravil naj bi moral predsednik upravnega odbora družbe Shell & Dea Oil organizirati upravni odbor v skladu z mednarodnimi normami družbe Shell. V skladu s točko 3 navedenih pravil naj bi bil vsak član upravnega odbora del struktur odločanja in poročanja družbe Shell. V skladu s točko 4 teh pravil naj bi moral predsednik upravnega odbora sodelovati s predsednikom družbe Shell Europe Oil Products.
- 83 Te sestave odločanja in poročanja naj bi se vpeljale in uporabljale od ustanovitve skupnega podjetja. Na primer M. S., ki je bil po ustanovitvi skupnega podjetja pristojen za upravljanje prodaje parafinskih voskov, naj ne bi poročal upravnemu odboru skupnega podjetja. Svoje poročilo naj bi izročil neposredno M. G., ki je bil član upravnega odbora družbe Shell UK Oil Products Ltd, pristojen za skupino Shell za voske v Evropi. Kar zadeva politiko distribucije in operativno dejavnost družbe Shell & Dea Oil na področju parafinskih voskov, naj ne bi bilo nobenega postopka organa, prek katerega bi lahko družba RWE Dea izvajala vpliv na podlagi tega, da je postala družbenik. Politiko distribucije in operativno dejavnost naj bi od ustanovitve skupnega podjetja dejansko vodila družba Shell.
- 84 Vključitev skupnega podjetja v sestave družbe Shell naj bi se pojavljala tudi na drugih pomembnih področjih podjetja. Tako je bil uveden projekt, imenovan Pridobitev finančnega nadzora, katerega namen je bil, da se tudi v družbi Shell & Dea Oil uvede sistem predstavljanja računovodskih izkazov družbe Shell in da se računovodstvo prejšnje družbe Dea Mineraloel pripravi na uporaba tega sistema. V tem smislu naj bi se družba Shell & Dea Oil – kot naj bi bilo razvidno iz dokumenta, naslovljenega Kurzinformationen zum FCP-Projekt (kratka pojasnila v zvezi s projektom FCP) – že štela za del evropske organizacije Shell. V skladu z navedenim dokumentom „[t]emelj sporazuma o skupnem podjetju zajema to, da mora skupno podjetje kot del evropske organizacije Shell sprejeti norme, sistem, procese in kulturo družbe Shell“ in da „je treba zato v okviru vzpostavljanja skupnega podjetja, družbe Shell [&] Dea Oil, uskladiti vse operativne procese družb Shell in Dea“, kar je pojasnjeno tako, da „[o]perativni procesi družbe Shell pomenijo doseganje norme“.
- 85 Dalje, tožeče stranke opozarjajo, da v obdobju obstoja skupnega podjetja delavci računovodske službe družbe RWE Dea niso imeli dostopa do računovodskih izkazov družbe Shell & Dea Oil.
- 86 Zato po mnenju tožečih strank elementi, ki jih je Komisija zbrala v izpodbijani odločbi, ne dokazujejo obstoja „skupnega upravljanja“ v smislu sodbe Avebe proti Komisiji, navedene zgoraj v točki 76, temveč največ skupni nadzor v smislu členov 3(1) in 4(2) Uredbe Sveta (ES) št. 139/2004 z dne 20. januarja 2004 o nadzoru koncentracij podjetij (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 40). Dokazovanje skupnega upravljanja naj bi bilo namreč glede kakovosti obsežnejše od dokazovanja skupnega nadzora in naj bi predpostavljalo, da matične družbe dejansko in aktivno upravljajo posle skupno.

- 87 Ker naj Komisija v obravnavanem primeru ne bi dokazala skupnega upravljanja, naj bi bilo treba izpodbijano odločbo razglasiti za nično v delu, v katerem je Komisija tožečima strankama pripisala odgovornost za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil.
- 88 Prvič, Komisija meni, da obstaja domneva, da sta matični družbi dejansko izvajali odločilni vpliv na poslovno ravnanje skupnega podjetja, ker sta dokazana tako nadzor nad (skoraj) stoddostnim deležem kot tudi pooblastilo teh dveh matičnih družb za skupno pristojnost za vodenje poslovne politike skupnega podjetja.
- 89 Drugič, Komisija meni, da je dokazala obstoj skupne pristojnosti za vodenje, s tem ko se je oprla na določbe sporazuma o skupnem podjetju. Tožeči stranki naj ne bi izpodbijali tega, da naj bi okoliščine, ki jih je navedla Komisija, dokazovale obstoj odločilnega vpliva teh dveh matičnih družb na strateške odločitve družbe Shell & Dea Oil. Ob upoštevanju, da naj bi bili matični družbi v najboljšem položaju za presojo dejanske ureditve nadzornega poročanja v skupnem podjetju, naj bi morali ti družbi dokazati nasprotno, saj naj bi Komisija na podlagi okoliščin, ki jih je ugotovila, dokazala obstoj pristojnosti za skupen nadzor nad poslovno politiko skupnega podjetja, s čimer naj bi se vzpostavila domneva izvajanja odločilnega vpliva teh dveh matičnih družb.
- 90 Tožeči stranki naj bi zatrjevali le, da nista izvajali nobenega vpliva na distribucijsko in cenovno politiko, torej na operativno upravljanje družbe Shell & Dea Oil. Trdili naj bi, da je dnevno upravljanje skupnega podjetja vključeno v „sestave odločanja in hierarhične sestave“ skupine Shell. Po mnenju Komisije pa za dokaz obstoja gospodarske enote zadostuje, da se odločilni vpliv, ki ga izvajajo matične družbe, razteza na poslovno politiko hčerinske družbe v širšem smislu in zlasti na strateške odločitve. Zato trditev glede privilegirane možnosti skupine Shell za izvajanje vpliva na distribucijsko in cenovno politiko družbe Shell & Dea Oil ne more zadostovati, da bi se dokazalo, da matični družbi nista izvajali skupnega vpliva.
- 91 Poleg tega naj bi iz določb sporazuma o skupnem podjetju izhajalo, da sta matični družbi skupaj izvajali upravljanje skupnega podjetja. Družbi RWE Dea in Deutsche Shell naj bi bili v skupščini družbenikov zaradi lastništva enakih deležev v kapitalu skupne družbe zastopani v enakem številu. Matični družbi naj bi imeli tudi enako število zastopnikov v nadzornem svetu.
- 92 Družba RWE naj bi imenovala predsednika odbora skupnega podjetja in nadzornega sveta, družba Shell pa naj bi z odobritvijo družbe RWE določila predsednika upravnega odbora. V primeru izenačenosti naj bi imel predsednik pravico odločilnega glasu, člani upravnega odbora pa morajo narediti vse, kar se lahko razumno pričakuje, da bi dosegli strinjanje pri sprejemanju odločitve. Poleg tega naj bi več članov uprave tožečih strank bilo imenovanih v nadzorni svet skupnega podjetja.
- 93 Glede razdelitve pristojnosti naj bi bil samo upravni odbor odgovoren za operativno vodenje skupnega podjetja, vendar naj bi bil pod nadzorom in vodstvenimi pooblastili odbora skupne družbe in nadzornega sveta. Ta ureditev naj bi bila usklajena z obveznostmi obveščanja in poročanja ter pravico matičnih družb do revizije. Zato naj bi tožeči stranki v nasprotju z njunimi trditvami prejeli podatke, ki se nanju nanašajo, in bi lahko sami opravili nadzor.
- 94 Po mnenju Komisije so bila strateška vprašanja pridržana odboru skupnega podjetja in na zadnji stopnji skupščini družbenic, na kateri so se odločitve sprejemale z navadno večino. Matični družbi naj bi si morali na skupščini družbenic in v odboru skupnega podjetja prizadevati, da se „izogneta položajem izenačenosti glasov“, in nazadnje, naj bi morali rešitev najti krovni družbi vsake od skupin.
- 95 Po mnenju Komisije skupno podjetje ni bilo predmet upravljanja, ki bi bilo v razmerju do matičnih družb samostojno, in matični družbi sta se morali o skupni usmeritvi dogovarjati glede vseh vprašanj. Poleg tega naj bi bili obe matični družbi enako obveščeni o dejavnostih skupnega podjetja in bi lahko

na podlagi poročil, ki so jima bila posredovana, izvajali vpliv na organe skupnega podjetja. To dejansko stanje naj bi utemeljevalo domnevo, da sta matični družbi dejansko izvajali odločilni vpliv na poslovno politiko družbe Shell & Dea Oil.

- 96 Tožeči stranki naj bi na navedeno odgovarjali, da je bilo upravljanje družbe Shell & Dea Oil od začetka „v celoti vključeno v strukture odločanja in hierarhične strukture skupine Shell“. Kar zadeva postopkovna pravila za operativno vodenje, naj bi iz teh dejansko izhajalo, da naj bi bila zaradi morebitnega poznejšega prevzema izključnega nadzora s strani družbe Shell od začetka predvidena uskladitev dejavnosti skupnega podjetja z dejavnostmi skupine Shell. Po mnenju Komisije pa naj bi šlo le za pričakovano organizacijsko vključitev v skupino Shell, brez poseganja v vprašanje skupnega vodenja skupnega podjetja. Družba Shell bi tako morala podpreti skupno podjetje kot partnerka pri sodelovanju in svetovalka. Postopkovna pravila naj bi kljub temu pojasnjevala, da naj ta funkcija ne bi posegala v vodstvena pooblastila družbe RWE.
- 97 Komisija poleg tega zatrjuje, da trditev tožečih strank, da direktor skupnega podjetja za prodajo ni poročal poslovodstvu te družbe, temveč izključno članu upravnega odbora družbe Shell, pristojnemu za voske v Evropi, ni podprta z nobenim dokazom. Trditev tožečih strank naj bi se vsekakor nanašala zgolj na sestavo dejavnosti poročanja, ki naj bi bila morda organizirana tako, da so se podatki o prodaji zbirali in obdelovali pri družbi Shell – ki naj bi še vedno imela lastne dejavnosti „voski“, medtem ko naj bi bile nekdanje dejavnosti „voski“ družbe RWE osredotočene v skupnem podjetju. Vsekakor naj bi bil direktor prodaje član upravnega odbora ali v vsakem primeru kot „vodilni poslovodja“ zavezan sodelovati z upravnim odborom in tega obveščati. Po mnenju Komisije je bil upravni odbor tako neposredno obveščen od upravitelja ali posrednika družbe Shell za dejavnosti poročanja, kar je bilo tudi potrebno, saj je moralo skupno podjetje v skladu s točko 13.4 sporazuma o skupnem podjetju glede sebe poročati odboru skupnega podjetja.
- 98 Komisija dodaja, da tudi prilagoditev računovodskih sistemov ne dopušča domneve obstoja izključnih vodstvenih pooblastil družbe Shell. Družba RWE Dea naj bi imela dostop do računovodskih podatkov družbe Shell & Dea Oil. Dokument, naslovljen Kratka pojasnila v zvezi s projektom FCP, naj bi poleg tega potrjeval, da naj bi šlo za enotno organizacijo skupnega podjetja, prilagojeno „poslovnim procesom družbe Shell“, in ne za prenos pristojnosti za odločanje na družbo Shell. Nasprotno od trditev tožečih strank naj bi bilo iz navedenega dokumenta razvidno, da naj bi bilo treba „poročati dvema družbenikoma“.

Skupni nadzor in skupno izvajanje odločilnega vpliva na poslovno ravnanje skupnega podjetja

- 99 Tožeči stranki izpodbijata, da naj bi predstavitev v zvezi s skupnim nadzorom zadostovala za dokaz, da sta matični družbi skupaj izvajali odločilni vpliv na poslovno ravnanje skupnega podjetja. Komisija vztraja pri stališču, da je mogoče izvajanje takega vpliva domnevati, če imata matični družbi stoddstotni delež v kapitalu skupnega podjetja, razdeljen na enaka deleža, in če obstaja skupna pristojnost za vodenje. Komisija poleg tega meni, da je mogoče skupno pristojnost za vodenje dokazati na podlagi elementov iz sporazuma o skupnem podjetju.
- 100 Najprej je treba opozoriti, da v skladu s členom 3(2) Uredbe št. 139/2004 „[n]adzor nastane s pravicami, pogodbami ali drugimi sredstvi, ki ločeno ali skupno in ob upoštevanju ustreznih dejstev ali predpisov omogočajo izvajanje odločilnega vpliva na podjetje“.
- 101 V skladu s sodno prakso se Komisija ne more, da bi v skladu s členom 81 ES protikonkurenčno ravnanje ene družbe pripisala drugi, opreti zgolj na možnost odločilnega vpliva, kot velja v okviru uporabe Uredbe št. 139/2004, ne da bi bilo treba pri dokazovanju nadzora preveriti, ali se je ta vpliv dejansko izvajal (zgoraj v točki 26 navedena sodba General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, točka 69).

- 102 Nasprotno, Komisija mora načeloma dokazati tak odločilni vpliv na podlagi celote dejstev (glej zgoraj v točki 76 navedeno sodbo Avebe proti Komisiji, točka 136 in navedena sodna praksa). Med ta dejstva spada kopičenje funkcij istih oseb pri upravljanju matične družbe in pri upravljanju njene hčerinske družbe ali skupnega podjetja (sodba Splošnega sodišča z dne 12. julija 2011 v zadevi Fuji Electric proti Komisiji, T-132/07, ZOdl., str. II-4091, točka 184, glej v tem smislu tudi sodbo Sodišča z dne 28. junija 2005 v združenih zadevah Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P in C-213/02 P, ZOdl., str. I-5425, točki 119 in 120) ali to, da so morale navedene družbe slediti navodilom, ki jih je izdalo skupno poslovodstvo, ne da bi imele možnost na trgu ravnati samostojno (glej v tem smislu zgoraj v točki 29 navedeno sodbo HFB in drugi proti Komisiji, točka 527).
- 103 Komisija se v obravnavanem primeru ni oprla na tak neposreden prikaz tega, da sta družbi RWE in Shell izvajali odločilni vpliv na poslovno ravnanje družbe Shell & Dea Oil.
- 104 Ugotovitve v točki 510 obrazložitve izpodbijane odločbe, v skladu s katerimi „[sta] družbi Shell in RWE [...] v vmesnem obdobju izvajali skupen [skupaj] nadzor nad skupnim podjetjem“, je bila namreč, kot je razvidno iz opombe v nogi na strani št. 666 izpodbijane odločbe, oprta na odločbo o odobritvi koncentracije. Dalje, Komisija je v točki 549 obrazložitve izpodbijane odločbe ugotovila, da „[je bila v] obravnavanem primeru [...] skupna pristojnost družb Shell in RWE za vodenje v upravnem odboru skupnega podjetja dokazana (glej točko 510 obrazložitve) na podlagi sporazuma o skupnem podjetju“. Komisija je v točki 549 obrazložitve izpodbijane odločbe poleg tega možnosti sprejemanja odločitev v drugih organih skupnega podjetja preučila abstraktno, to je samo na podlagi sporazuma o skupnem podjetju. Komisija je na tej podlagi na koncu te točke obrazložitve ugotovila, da sta družbi Shell in RWE v obdobju skupnega podjetja izvajali skupen nadzor nad skupnim podjetjem, in v opombi v nogi na strani št. 680 izpodbijane odločbe izrecno napotila na odločbo o odobritvi koncentracije.
- 105 Iz tega izhaja, da je Komisija sklepala, da sta družbi RWE in Shell skupaj izvajali odločilni vpliv na poslovno ravnanje družbe Shell & Dea Oil, zgolj na podlagi abstraktne analize sporazuma o skupnem podjetju, ki je bil podpisan pred začetkom delovanja družbe Shell & Dea Oil, z uporabo analize, izvedene v skladu s pravili za odobritev koncentracij.
- 106 Drugič, Splošno sodišče mora zato preveriti, v kolikšni meri se lahko taka abstraktna in prospektivna analiza, opravljena na področju koncentracij, pri čemer je bila odločba o odobritvi sprejeta pred začetkom delovanja skupnega podjetja, uporabi tudi za prikaz dejanskega izvajanja odločilnega vpliva na poslovno ravnanje skupnega podjetja v odločbi, s katero se matičnima družbama pripiše odgovornost za kršitev člena 81 ES, ki jo je v preteklosti storilo navedeno skupno podjetje.
- 107 V zvezi s tem iz sodne prakse izhaja, da tudi če pristojnost ali možnost določanja poslovnih odločitev skupnega podjetja izhaja zgolj iz možnosti izvajanja odločilnega vpliva na njeno poslovno ravnanje in tako iz pojma „nadzor“ v smislu Uredbe št. 139/2004, lahko Komisija in sodišče Unije domnevata, da so bile zakonske določbe in določbe sporazuma o delovanju navedenega podjetja, zlasti določbe pogodbe o ustanovitvi skupnega podjetja in dogovora delničarjev o glasovih, izvedene in spoštovane. V takih okoliščinah se lahko preučitev dejanskega izvajanja odločilnega vpliva na poslovno ravnanje skupnega podjetja opravi z abstraktno analizo dokumentov, podpisanih pred začetkom delovanja tega podjetja, z uporabo analize v zvezi z nadzorom. Podrobneje, če se z navedenimi določbami določa, da je za sprejetje odločitve v organu skupnega podjetja potreben glas vsake od matičnih družb, lahko Komisija in sodišče Unije ugotovita, da so ob neobstoju nasprotnega dokaza navedene odločitve skupaj sprejele matične družbe (glej v tem smislu zgoraj v točki 76 navedeno sodbo Avebe proti Komisiji, točke od 137 do 139, zgoraj v točki 102 navedeno sodbo Fuji Electric proti Komisiji, točke od 186 do 193, in zgoraj v točki 26 navedeno sodbo General Technic-Otis proti Komisiji, točki 112 in 113).
- 108 Vendar lahko Komisija ali zainteresirane stranke ob upoštevanju tega, da je preučitev dejanskega izvajanja odločilnega vpliva retrospektivna in se lahko zato utemelji z dejstvi, predložijo dokaze za to, da so se poslovne odločitve skupnega podjetja sprejemale drugače, kot izhaja iz abstraktne preučitve

sporazumov glede delovanja skupnega podjetja (glej v tem smislu zgoraj v točki 102 navedeno sodbo Fuji Electric proti Komisiji, točki 194 in 195, in zgoraj v točki 26 navedeno sodbo General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, točke od 115 do 117). Natančneje, Komisija ali zainteresirane stranke lahko predložijo dokaze, da je odločitve, čeprav je bila ena sama matična družba pristojna za sprejetje zadevnih odločitev prek predstavnikov v organih skupnega podjetja, dejansko sprejelo več matičnih družb ali so jih vse matične družbe soglasno.

Utemeljenost ugotovitve Komisije v zvezi s pripisom odgovornosti za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, družbama RWE in Shell

- 109 Ob upoštevanju preudarkov, navedenih zgoraj v točkah od 99 do 108, je zato treba preučiti, ali je Komisija v izpodbijani odločbi zadostno prikazala elemente, ki omogočajo, da se tožečima strankama pripiše odgovornost za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil.
- 110 Iz izpodbijane odločbe je razvidno, da je Komisija svojo ugotovitev glede solidarne odgovornosti tožečih strank in skupine Shell za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, utemeljila z dvema elementoma: prvič, z obstojem skupne pristojnosti za vodenje, ki jo je ugotovila na podlagi preučitve sporazuma o skupnem podjetju, ob sklicevanju na odločbo o odobritvi koncentracije, na podlagi katere sta družbi Shell in RWE najprej pridobili skupen nadzor nad družbo Shell & Dea Oil in na podlagi katere je nato, po izteku vmesnega obdobja, družba Shell pridobila izključni nadzor nad skupnim podjetjem; drugič, to, da sta imeli matični družbi skupaj in v enakih delih vse deleže v kapitalu skupnega podjetja.
- 111 Prvič, glede trditve tožečih strank, da „skupne pristojnost za vodenje“ izhaja prej iz možnosti izvajanja odločilnega vpliva, torej nadzora v smislu člena 2 Uredbe št. 139/2004, kot iz dejanskega izvajanja navedenega nadzora, zadostuje opozoriti, da je mogoče na dejansko skupno vodenje ob neobstoju nasprotnega dokaza sklepati iz skupne pristojnosti za vodenje, kot to izhaja iz sporazumov o delovanju skupnega podjetja (glej zgoraj točki 107 in 108).
- 112 Drugič, Splošno sodišče je v sodbi Avebe proti Komisiji, navedeni zgoraj v točki 76 (točke od 136 do 138), glede narave skupnega vodenja presodilo, da so upošteveni indici, na podlagi katerih je mogoče ugotoviti, da so morali člani organov skupnega podjetja, ki jih je imenovala vsaka od matičnih družb in ki zastopajo njihove poslovne interese, pri določanju in izvajanju poslovne politike skupnega podjetja tesno sodelovati in so morale odločitve, ki so jih sprejeli, nujno izražati soglasje volj vsake od matičnih družb, ki jih je Komisija štela za odgovorne. Poleg tega je poudarilo tudi elemente, s katerimi se dokazujejo redni stiki med matičnima družbama in člani organov skupnega podjetja, ki jih je imenovala vsaka od teh matičnih družb, v zvezi s poslovno politiko skupnega podjetja. Splošno sodišče ni preučilo le sprejemanja strateških odločitev v skupnem podjetju, temveč tudi vodenje tekočih poslov, in je navedlo, da sta morala direktorja, ki sta ju imenovali matični družbi, tesno sodelovati tudi glede tega (zgoraj v točki 76 navedena sodba Avebe proti Komisiji, točke od 136 do 138).
- 113 Poleg tega je Splošno sodišče v svoji sodbi General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, navedeni zgoraj v točki 26 (točki 112 in 118), poudarilo, da je imela 75 % deležev skupnega podjetja družba Otis Belgique, preostalih 25 % pa družba General Technic in da je bila v skladu s statutom skupnega podjetja vsaka od družbenic v upravnem svetu skupnega podjetja zastopana sorazmerno z njeno udeležbo v kapitalu. Ker so morale biti odločitve upravnega odbora družbe GTO sprejete z 80-odstotno večino glasov, je družba Otis nujno izražala svoje soglasje z vsemi navedenimi odločitvami v celotnem obdobju kršitve prek svojih predstavnikov v upravnem odboru.
- 114 Tretjič, čeprav je imela družba RWE v odboru skupnega podjetja in na skupščini družbenic pravico veta, se to v obravnavanem primeru ni nanašalo na vse odločitve v zvezi z vodenjem skupnega podjetja. Nasprotno, odločilni glas predsednika upravnega odbora, ki ga je določila družba Shell, pomeni, da so lahko člani upravnega odbora, ki jih je določila družba Shell, v upravnem odboru

sprejemali odločitve kljub morebitnim ugovorom članov, ki jih je določila družba RWE. Zato zgolj na podlagi določb sporazuma o skupnem podjetju, navedenega v izpodbijani odločbi, ni bilo mogoče ugotoviti, da sta matični družbi vodili skupno podjetje s tesnim sodelovanjem in da sprejemanje odločitev v upravnem odboru skupnega podjetja nujno izraža voljo vsake od matičnih družb, ki se šteje za odgovorno.

- 115 Nazadnje, poudariti je treba, da Komisija ni predložila nobenega konkretnega dejstva, kot so med drugim zapisniki sej upravnega odbora, da bi dokazala, da sta matični družbi skupno podjetje vodili s tesnim sodelovanjem in da je sprejemanje odločitev v navedenem odboru izražalo voljo vsake od matičnih družb, ki se šteje za odgovorno.
- 116 Zato indicev, na podlagi katerih je Splošno sodišče v sodbah Avebe proti Komisiji, navedeni zgoraj v točki 76, in General Technic-Otis in drugi proti Komisiji, navedeni zgoraj v točki 26, utemeljilo skupno vodenje, v obravnavanem primeru ni bilo.
- 117 Tretjič, Komisija zatrjuje, da za dokaz obstoja gospodarske enote zadostuje, da se odločilni vpliv, ki ga izvajajo matične družbe, razteza na poslovno politiko hčerinske družbe v širšem smislu in zlasti na strateške odločitve.
- 118 Prvič, v zvezi s tem je treba poudariti, da je imel upravni odbor pomembno vlogo pri določanju poslovne politike družbe Shell & Dea Oil. V skladu s točko 13.2. sporazuma o skupnem podjetju je bil samo navedeni odbor odgovoren za vodenje dejavnosti skupnega podjetja ter imel pravico in pooblastila za doseganje ciljev skupnega podjetja, brez poseganja v pristojnosti glede strategije, ki so bila pridržana odboru skupnega podjetja. V skladu s točko 12.5. navedenega sporazuma so bile navedene pridržane pristojnosti v bistvu omejene na sprejemanje proračuna in poslovnega načrta, na odločitve v zvezi z investicijami in pogodbami s tretjimi, ki presega določeno vrednost, na določanje članov upravnega odbora in na restrukturiranje.
- 119 Drugič, iz sodne prakse, navedene zgoraj v točkah 112 in 113, izhaja, da je vpliv matičnih družb na operativno vodenje skupnega podjetja, izvajan prek članov upravnega odbora tega podjetja, ki sta jih določili ti družbi, zelo pomemben za presojo obstoja gospodarske enote med njima in navedenim skupnim podjetjem.
- 120 Tretjič, res je, da je lahko vprašanje operativnega vodenja brezpredmetno, če gre za hčerinsko družbo, 100 % deležev katere ima ena sama matična družba, glede na to, da samo z dokazom operativne samostojnosti hčerinske družbe ni mogoče izpodbiti domneve izvajanja odločilnega vpliva (glej sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 49).
- 121 Vendar v primeru enotnega lastništva deležev vse odločitve, vključno s tistimi v zvezi z operativnim vodenjem hčerinske družbe, sprejemajo poslovodstva, ki jih neposredno ali posredno (prek organov, katerih člane je določila matična družba) imenuje edina matična družba. Prav tako so ob neobstoju drugih lastnikov deležev edini poslovni interesi, ki se uveljavljajo v hčerinski družbi, v bistvu poslovni interesi edinega lastnika deležev. Komisija lahko tako domneva dejansko izvajanje odločilnega vpliva celo v primeru, v katerem poslovodstvo hčerinske družbe opravlja operativno vodenje samostojno.
- 122 V primeru skupnega podjetja obstaja več lastnikov deležev in odločitve organov skupnega podjetja sprejemajo njihovi člani, ki so predstavniki poslovnih interesov različnih matičnih družb, ki se lahko ujemajo, vendar tudi razlikujejo. Zato ostaja pomembno, ali je matična družba izvajala dejanski vpliv na operativno vodenje skupnega podjetja, zlasti prek poslovodstva, ki ga je določila.
- 123 Četrto, opozoriti je treba, da sta tožeči stranki že v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah navedli elemente, ki so upoštevni za presojo obstoja skupnega vodenja. Trdili sta, da je poslovna in cenovna politika, torej v bistvu operativno vodenje skupnega podjetja, temeljila na odločitvah in nadzoru samo družbe Shell ter da je bilo vodenje skupnega podjetja vključeno

v strukturo družbe Shell. Edine trditve, ki jih je Komisija navedla v izpodbijani odločbi, da bi izpodbila te elemente, pa so se nanašale na pravico veta, ki jo je imela družba RWE v odboru skupnega podjetja in v skupščini družbenikov. Kot je razvidno zgoraj iz točke 118, pa ta organa nista imela pristojnosti za operativno vodenje skupnega podjetja. Nasprotno, za sprejemanje odločitev, ki so upoštevne za presojo skupnega vodenja, je bil v bistvu pristojen upravni odbor.

- 124 Komisija v izpodbijani odločbi zato ni dokazala skupnega vodenja skupnega podjetja.
- 125 Poleg tega je treba ugotoviti, da Komisija v izpodbijani odločbi poleg skupnega vodenja ni navedla nobenega indica glede gospodarskih, organizacijskih in pravnih povezav, s katerimi bi se dokazovalo, da je družba RWE dejansko izvajala odločilni vpliv na poslovno ravnanje skupnega podjetja.
- 126 S tem, da sta družbi RWE in Shell imeli stoddotni delež v kapitalu družbe Shell & Dea Oil, dejansko stanje v tej zadevi ni podobno tistemu v zadevi, v kateri je bila izrečena sodba Avebe proti Komisiji, navedena zgoraj v točki 76, saj je Splošno sodišče v navedeni sodbi ugotovilo skupno vodenje skupnega podjetja in svojo ugotovitev glede dejanskega izvajanja skupnega podjetja utemeljilo z drugimi upoštevničnimi indici, ki jih v obravnavanem primeru ni.
- 127 Komisija je v svojo obrambo predložila seznam v zvezi s kopičenjem položajev v družbah Dea Mineraloel, Shell & Dea Oil in tožečih strankah, iz katerega je razvidno, da so bili trije člani uprave družbe RWE Dea med 2. januarjem 2002 in 30. junijem 2002 hkrati člani nadzornega sveta družbe Shell & Dea Oil. V zvezi s tem je treba poudariti, da so bile te osebe, preden so postale članice nadzornega sveta družbe Shell & Dea Oil, članice uprave družbe Dea Mineraloel. V obdobju skupnega podjetja pa ni moglo priti do nobenega prekrivanja članov upravnega odbora ali odbora skupnega podjetja na eni strani in članov organov tožečih strank na drugi.
- 128 Tudi če se predpostavi, da bi kopičenje položajev, ki ga je v obravnavanem primeru poudarila Komisija, lahko vplivalo na presojo dejanskega izvajanja odločilnega vpliva, s tem elementom ni mogoče utemeljiti ugotovitve v zvezi s tem v izpodbijani odločbi. Obrazložitev mora biti zadevni osebi namreč načeloma sporočena sočasno z odločbo, ki posega v njen položaj. Neobrazložitev ni mogoče popraviti s tem, da se zadevna oseba z razlogi za pravni akt seznanila med postopkom pred sodišči Unije (sodba Sodišča z dne 26. novembra 1981 v zadevi Michel proti Parlamentu, 195/80, Recueil, str. 2861, točka 22, in zgoraj v točki 41 navedena sodba Elf Aquitaine proti Komisiji, točka 149).
- 129 Glede na vse navedeno je treba ugotoviti, da elementi, ki jih je navedla Komisija v izpodbijani odločbi, ne zadostujejo za dokaz, da so tožeči stranki in družba Shell skupaj vodile ravnanje družbe Shell & Dea Oil na trgu, ker Komisija ni mogla upoštevno ugotoviti obstoja gospodarske enote tožečih strank in družbe Shell & Dea Oil. Komisija je zato kršila člen 81 ES, ker je zgolj na podlagi elementov, navedenih v izpodbijani odločbi, ugotovila solidarno odgovornost tožečih strank za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil.
- 130 Zato je treba ugoditi drugemu delu prvega tožbenega razloga in razglasiti izpodbijano odločbo za nično v delu, v katerem je Komisija ugotovila sodelovanje tožečih strank v kartelu med 2. januarjem in 30. junijem 2002. Posledice ugotovljene nezakonitosti na višino globe bodo preučeni v točki 260 in naslednjih.

2. Drugi tožbeni razlog: neuporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 za tožeči stranki

- 131 Tožeči stranki podredno zatrjujeta, da je Komisija, s tem ko je napačno uporabila obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002, kršila načelo enakega obravnavanja, ker od globe, ki jo je naložila, ni izključila tožečih strank niti ni zmanjšala njenega zneska ob upoštevanju prošnje za prizanesljivost, ki jo je vložila družba Shell Deutschland Schmierstoff v imenu med drugim družbe Shell Deutschland Oil.

Globo, naloženo tožečim strankam, naj bi bilo treba zato „razglasiti za nično ali vsaj bistveno zmanjšati“, v skladu z duhom navedenega obvestila in namenom družbe Shell, navedenim v njeni prošnji za prizanesljivost.

Prvi del: nerazširitev ugodnosti iz prošnje družbe Shell za prizanesljivost na tožeči stranki

Izpodbijana odločba

¹³² Komisija je v izpodbijani odločbi ugotovila:

„[...]

(732) Družba Shell [je bila] prvo podjetje, ki je predložilo dokaze o kršitvi, ki je predmet te odločbe. Komisija je lahko na podlagi predloženih dokazov sprejela sklep o izvedbi preiskave v zvezi z domnevno kršitvijo v tem sektorju [...]

(736) Družbi Shell se zato prizna imuniteta pred globami v skladu s [členom] 8 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002. Zato se globa, naložena družbi Shell, zmanjša za 100 %. To zmanjšanje se uporabi tudi za skupno in solidarno odgovornost družbe Shell v zvezi z ravnanjem družbe Shell Deutschland Oil GmbH/Shell & Dea Oil. Zato je samo družba RWE odgovorna za del globe, ki je posledica njenega ravnanja.“

¹³³ V zvezi z neuporabo prošnje družbe Shell Deutschland Schmierstoff za prizanesljivost je Komisija v izpodbijani odločbi ugotovila:

„[...]

(524) Družba Shell zatrjuje, da bi morala za obdobje, v katerem je bila družba Dea Mineraloel del podjetja RWE (torej od začetka kršitve, 3. septembra 1992, do 30. junija 2002), pogojna imuniteta družbe Shell veljati tudi za družbo RWE.

(525) Družba Shell je poleg tega navedla, da se ne more in ne sme šteti za skupno in solidarno odgovorno z družbo RWE za obdobje od 2. januarja do 30. januarja 2002, če Komisija odloči, da se družbi RWE naloži globa. V tem primeru bi bilo treba odgovornosti družb Shell in RWE obravnavati ločeno [...]

(527) Komisija splošne izjave ne more upoštevati kot razlog za umestit[ev] družbe RWE med upravičence do pogojne imunitete družbe Shell. Člen 81 [ES] se nanaša na protikonkurenčno ravnanje na trgu v določenem obdobju, obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 pa se nanaša na prošnje za prizanesljivost v upravnem postopku. Glede teh prošenj mora Komisija zato ugotoviti, h kateremu podjetju je stranka, ki jo je vložila, spadala ob vložitvi prošnje. Družbi Shell in RWE ob vložitvi prošnje družbe Shell za imuniteto nista spadala k istemu podjetju. Družba Shell je zato edino podjetje, ki izpolnjuje zahteve iz obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 in zato zanjo lahko velja imuniteta.“

Prvi očitek: nerazširitev imunitete pred globo, priznane družbi Shell glede kršitve, ki jo je storila družba Dea Mineraloel

¹³⁴ Tožeči stranki zatrjujeta, da Komisija ni razširila učinka prošnje za prizanesljivost, ki jo je vložila družba Shell glede kršitve, ki jo je storila družba Dea Mineraloel med letom 1992 in 2. januarjem 2002, ko sta imeli tožeči stranki stoddstotni delež družbe Dea Mineraloel. Poudarjata, da je družba

Dea Mineraloel družba, katere pravna naslednica je, odkar jo je prevzela družba Shell, družba Shell Deutschland Oil. Poleg tega je družba, ki je vložila prošnjo za prizanesljivost, in sicer družba Shell Deutschland Schmierstoff, hčerinska družba družbe Shell Deutschland Oil.

- 135 Po mnenju tožečih strank je bilo treba ob uporabi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 podjetje, ki je upravičeno do imunitete pred globo, upoštevati tako, kot je obstajalo ob storitvi kršitve, zato je Komisija kršila navedeno obvestilo, ko je zavrnila, da se ugodnosti iz prošnje za prizanesljivost, ki jo je vložila družba Shell Deutschland Schmierstoff, razširijo tudi na njiju. To naj bi izhajalo zlasti iz člena 23(3) Uredbe št. 1/2003, v skladu s katerim je treba pri določanju višine globe, ki se naloži podjetjem za kršitve člena 81 ES, upoštevati težo in trajanje kršitve. Po mnenju tožečih strank je treba – ker se teža in trajanje kršitve nanašata na stanje podjetja, kot je obstajalo med udeležbo pri kršitvi – pri uporabi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 uporabiti isto opredelitev podjetja.
- 136 Prvič, treba je poudariti, da v skladu s sodno prakso možnost, da se matični družbi naloži sankcija zaradi ravnanja hčerinske družbe, ne vpliva na zakonitost odločbe, naslovljene samo na hčerinsko družbo, ki je bila udeležena pri kršitvi. Komisija ima zato na izbiro, da naloži sankcijo hčerinski družbi, ki je bila udeležena pri kršitvi, ali matični družbi, ki jo je v obdobju udeležbe pri kršitvi nadzorovala. Tako izbiro ima tudi v primeru gospodarskega nasledstva pri nadzoru hčerinske družbe, tako da lahko ravnanje hčerinske družbe v obdobju pred prenosom pripiše nekdanji matični družbi, po prenosu pa novi matični družbi (glej sodbo Splošnega sodišča z dne 14. decembra 2006 v združenih zadevah Raiffeisen Zentralbank Österreich in drugi proti Komisiji, od T-259/02 do T-264/02 in T-271/02, ZOdl., str. II-5169, točki 331 in 332 in navedena sodna praksa).
- 137 Iz te sodne prakse izhaja, da je Komisija upravičena do tega, da ločeno preuči in ugotovi odgovornost nekdanje in nove matične družbe tiste hčerinske družbe, ki je bila neposredno vpletena v kršitev.
- 138 Komisija zato v obravnavanem primeru ni storila napake pri presoji, s tem ko je ločeno ugotovila odgovornost družbe RWE za kršitev, ki jo je storila družba Dea Mineraloel (med letom 1992 in 2. januarjem 2002), in odgovornost družbe Shell za kršitev, ki sta jo storili družbi, ki sta nasledili družbo Dea Mineraloel, namreč Shell Deutschland Oil in njena hčerinska družba Shell Deutschland Schmierstoff (od 30. junija 2002).
- 139 Drugič, preučiti je treba cilj programa prizanesljivosti Komisije.
- 140 V zvezi s tem je že bilo presojeno, da zmanjšanje glob v primeru sodelovanja podjetij, ki so bila udeležena pri kršitvah konkurenčnega prava Unije, temelji na preudarku, da tako sodelovanje Komisiji olajša nalogo, ki je v tem, da se ugotovi obstoj kršitve, in da se glede na okoliščine kršitev preneha (zgoraj v točki 102 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 399, in sodba Splošnega sodišča z dne 8. oktobra 2008 v zadevi Schunk in Schunk Kohlenstoff-Technik proti Komisiji, T-69/04, ZOdl., str. II-2567, točka 225).
- 141 Poleg tega je treba opozoriti, da je v odstavkih 3 in 4 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 navedeno:
- „Komisija se zaveda, da so nekatera podjetja, ki so vpletena v [...] nezakonite sporazume, pripravljena prekiniti svoje sodelovanje in jo obvestiti o obstoju takšnih sporazumov, vendar pa jih od tega odvrta visoke globe, ki so jim lahko podvržena. [...] Komisija je menila, da je v interesu [Unije] zagotoviti ugodno obravnavo podjetjem, ki z njo sodelujejo. Interesi potrošnikov in državljanov pri zagotavljanju, da se tajni karteli odkrijejo in kaznujejo, odtehtajo interes po kaznovanju takšnih podjetij, ki Komisiji omogočijo, da takšne prakse odkrije in prepove.“
- 142 Iz obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 tako izhaja, da uporaba navedenega obvestila ne posega v kaznivost in odgovornost podjetij glede kršitve in da so le odstranjene ali zmanjšane finančne posledice navedene odgovornosti, zato da se ta podjetja spodbudi k razkritju tajnih kartelov.

- 143 Iz tega izhaja, da je edini cilj programa prizanesljivosti ta, da se v interesu potrošnikov in evropskih državljanov s spodbujanjem udeležencev v kartelih, da te razkrijejo, olajša odkrivanje takih praks. Zato ugodnosti, ki jih lahko pridobi podjetje, ki je udeleženo pri takih praksah, ne smejo presegati ravni, ki je potrebna za zagotovitev polnega učinka programa prizanesljivosti.
- 144 Tretjič, v skladu z odstavkom 8 obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 Komisija podjetju odobri imuniteto pred sleherno globo, ki bi mu bila sicer naložena, prvič, če podjetje prvo predloži dokaz, ki lahko omogoči, da Komisija sprejme sklep o izvedbi preiskave v zvezi z domnevnim kartelom, ali drugič, če podjetje prvo predloži dokaz, ki lahko omogoči, da se odkrije kršitev člena 81 ES v okviru domnevnega kartela.
- 145 Obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 se zato – nasprotno od člena 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, ki se sklicuje na trajanje kršitve in tako na različne sestave podjetja, katerega del je družba, ki je neposredno odgovorna, ali zadevna dejavnost v celotnem trajanju kršitve – osredotoča na vložitev prošnje za prizanesljivost, tako da pojem „podjetje“ v bistvu pomeni gospodarsko enoto, kakršna je obstajala ob vložitvi navedene prošnje.
- 146 Ta razlaga je sicer v skladu s ciljem obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, ki je olajšanje odkrivanja kartelov s spodbujanjem udeležencev v kartelih, da te razkrijejo. Ob upoštevanju možnosti pripisa odgovornosti družbe, ki je neposredno udeležena v kartelu, drugim družbam, s katerimi tvori eno samo gospodarsko enoto, je treba namreč, da bi se ohranila spodbuda za razkritje informacij, s čimer je zajeta tudi odgovornost navedene družbe, omogočiti, da bi bile vse družbe, ki so ob vložitvi prošnje za prizanesljivost del podjetja, izvzete iz sankcij, ki bi se naložile, če navedene prošnje ne bi bilo.
- 147 Nasprotno pa širitev obsega ugodnosti iz prošnje za prizanesljivost na podjetje, ki katerega del sta bila družba, ki je neposredno vpletena v kartel, oziroma zadevna dejavnost, v navadnih okoliščinah ne vpliva na pravni položaj družb, ki ob vložitvi prošnje z družbo, ki je to prošnjo vložila, tvorijo podjetje. Zato taka širitev načeloma ne more služiti edinemu cilju obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, ki je spodbujanje podjetij, da v interesu potrošnikov Unije razkrijejo tajne karte.
- 148 Iz tega izhaja, da Komisija ni kršila obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, s tem ko je v točki 527 obrazložitve izpodbijane odločbe menila, da je treba obseg podjetja, ki mu je bilo treba priznati imuniteto pred globo, določiti na podlagi dejanskega stanja, kakršno je obstajalo ob vložitvi prošnje za prizanesljivost.
- 149 Četrto, treba je poudariti, da tožeči stranki v okviru tega dela tožbenega razloga zatrjujeta le, da bi morali imeti ugodnosti iz imunitete pred globo, ki jo je pridobila družba Shell zaradi podatkov, ki jih je družba Shell Deutschland Schmierstoff, družba, ki je bila ob vložitvi prošnje za prizanesljivost del skupine Shell, predložila Komisiji.
- 150 Treba je ugotoviti, da glede obdobja pred 2. januarjem 2002 razširitev ugodnosti iz imunitete pred globo na tožeči stranki ne bi mogla povečati učinkovitosti uporabe programa prizanesljivosti Komisije in da bi imeli od tega programa prek tega koristi evropski potrošniki. Odgovornost tožečih strank je bila namreč ugotovljena ločeno od odgovornosti družbe Shell. Globa, ki jima je bila naložena, zato družbi Shell ne more povzročiti nobene finančne neugodnosti in je s tem odvrniti od predložitve vseh podatkov, ki jih je želela deliti s Komisijo, da bi pridobila imuniteto pred globo v skladu z obvestilom o ugodni obravnavi iz leta 2002.
- 151 Poleg tega, kot je Komisija pravilno poudarila, ni nepravilno, da se nova matična družba hčerinske družbe, ki je z notranjimi preiskavami odkrila kršitev in se nato odločila sodelovati s Komisijo, nagradi, tako da se ji prizna imuniteta pred globo, in da ugodnosti tega ukrepa ne prizna nekdanji lastnici deležev podjetja, ki ni vložila tega truda in ni pomagala pri pojasnitvi kršitve.
- 152 Komisija je zato obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 uporabila v skladu s ciljem tega obvestila.

- 153 Petič in nazadnje, opozoriti je treba, da je v skladu s sodno prakso splošno načelo enakega obravnavanja, ki zahteva, da se podobni položaji ne obravnavajo različno in da se različni položaji ne obravnavajo enako, razen če je tako obravnavanje objektivno upravičeno, splošno načelo prava Unije, ki je opredeljeno v členih 20 in 21 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 14. septembra 2010 v zadevi Akzo Nobel Chemicals in Akcros Chemicals proti Komisiji in drugim, C-550/07 P, ZOdl., str. I-8301, točki 54 in 55).
- 154 V obravnavanem primeru obstaja znatna razlika med položajem tožečih strank in položajem družb, ki so del skupine Shell in ki so imele korist od imunitete pred globo, ki je bila priznana zaradi prošnje družbe Shell Deutschland Schmierstoff za prizanesljivost, namreč te družbe so ob vložitvi navedene prošnje, nasprotno kot tožeči stranki, z družbo Shell Deutschland Schmierstoff tvorile podjetje v smislu člena 81 ES. Ta razlika je pomembna za razširitev ugodnosti od imunitete pred globo, kakor izhaja iz analize, navedene zgoraj v točkah od 145 do 148.
- 155 Komisija je zato različne položaje obravnavala različno, tako da ni kršila načela enakega obravnavanja.
- 156 Iz zgoraj navedenega izhaja, da je treba potrditi ugotovitev Komisije, da tožeči stranki ne moreta imeti ugodnosti od imunitete pred globo, ki je bila priznana družbi Shell glede kršitve, ki jo je storila družba Dea Mineraloel.

Drugi očitke: nerazširitev imunitete pred globo, priznane družbi Shell glede kršitve, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil

- 157 Tožeči stranki z drugim očitkom grajata nerazširitev imunitete pred globo, ki jo je pridobila družba Shell glede globe, ki ji je bila naložena zaradi kršitve, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, skupno podjetje, ki sta ga v obdobju med 2. januarjem in 30. junijem 2002 skupaj imeli družbi Shell in RWE.
- 158 V zvezi s tem zadošča opozoriti, da je Splošno sodišče glede na analizo drugega dela prvega tožbenega razloga ugotovilo, da je treba izpodbijano odločbo razglasiti za nično v delu, v katerem je Komisija obsodila tožeči stranki zaradi kršitve, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil. Zato tega očitka ni več treba preučiti.
- 159 Glede na zgoraj navedeno je treba zavrniti očitek glede nerazširitve imunitete pred globo, priznane družbi Shell za kršitev, ki jo je storila družba Dea Mineraloel, in se ni treba izreči o nerazširitvi imunitete pred globo, priznane družbi Shell za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil.

Drugi del: pravica tožečih strank do popolne oprostitve ali znatnega zmanjšanja zneska globe na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002

- 160 Tožeči stranki zatrjujeta, da bi se jima na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 morala priznati imuniteta pred globo ali znatno zmanjšanje zneska te globe. Podatki, ki jih je predložila družba Shell, naj bi namreč prihajali od nekdanjih delavcev družb Dea Mineraloel in Shell & Dea Oil, ki sta postali družba Shell Deutschland Oil, ki je matična družba družbe Shell Deutschland Schmierstoff.
- 161 Vsekakor naj bi tožeči stranki v upravnem postopku tudi predložili pomembne dokaze in edini razlog za to, da naj jima teh dokazov ne bi bilo mogoče predložiti prej, naj bi bil, da naj bi ju Komisija prepozno obvestila o tem, da se preiskava vodi tudi zoper njiju.
- 162 Najprej, treba je opozoriti, da ima Komisija v skladu s sodno prakso diskrecijsko pravico pri ocenjevanju, ali so informacije oziroma dokumenti, ki so jih podjetja predložila prostovoljno, olajšali njeno nalogo in ali je podjetju treba priznati imuniteto ali zmanjšanje zneska globe v smislu obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 (glej v tem smislu zgoraj v točki 102 navedeno sodbo Sodišča Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 394, in sodbo z dne 24. septembra 2009 v združenih

zadevah Erste Group Bank in drugi proti Komisiji, C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P in C-137/07 P, ZOdl., str. I-8681, točka 248). Vendar se Splošno sodišče ne more opreti na navedeno polje proste presoje, da bi opustilo izvedbo temeljitega nadzora nad uporabo prava in dejstvi pri presoji Komisije v zvezi s tem (glej po analogiji sodbo Sodišča z dne 8. decembra 2011 v zadevi Chalkor proti Komisiji, C-386/10 P, ZOdl., str. I-13085, točka 62).

- 163 Dalje, v skladu s sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 140, zmanjšanje glob v primeru sodelovanja podjetij, ki so bila udeležena pri kršitvah konkurenčnega prava Unije, temelji na preudarku, da tako sodelovanje Komisiji olajša njeno nalogo, ki je v tem, da se ugotovi obstoj kršitve, in da se glede na okoliščine kršitev preneha.
- 164 Poleg tega, kot je bilo ugotovljeno zgoraj v točki 143, je edini cilj programa prizanesljivosti ta, da se v interesu potrošnikov in evropskih državljanov s spodbujanjem udeležencev v kartelih, da te razkrijejo, olajša odkrivanje tajnih kartelov. Zato ugodnosti, ki jih lahko pridobi podjetje, ki je udeleženo pri takih praksah, ne smejo presežati ravni, ki je potrebna za zagotovitev polnega učinka programa prizanesljivosti.
- 165 Nazadnje, treba je opozoriti, da se obvestilo o ugodni obravnavi iz leta 2002 – nasprotno od člena 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, ki se sklicuje na trajanje kršitve in tako na različne sestave podjetja, katerega del je družba, ki je neposredno odgovorna, ali zadevna dejavnost v celotnem trajanju kršitve – osredotoča na vložitev prošnje za ugodno obravnavo, tako da uporabljeni pojem „podjetje“ v bistvu pomeni gospodarsko enoto, kakršna je obstajala ob vložitvi navedene prošnje.
- 166 Iz teh preudarkov izhaja, da je to, da so podatke, zaradi katerih lahko ima družba Shell ugodnosti od programa prizanesljivosti, predložili delavci, ki so, preden je družba Shell prevzela družbo Dea Mineraloel, bili zaposleni pri skupini RWE, brezpredmetno za presojo primernosti tožečih strank za priznanje imunitete ali zmanjšanja zneska globe.
- 167 Tožeči stranki se namreč ne sklicujeta na nobeno pravno pravilo, ki bi zavezovalo Komisijo, da ju oprosti plačila globe, ker so bili delavci, ki so pripomogli pri odkritju kartela ali dejavnosti, glede katere je bil sprejet omejevalni sporazum, družbe, ki je vložila prošnjo za prizanesljivost, v nekem preteklem obdobju del družbe, ki je bila v lasti tožečih strank.
- 168 Nasprotno pa iz obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002, ki se osredotoča na trenutek vložitve prošnje za prizanesljivost, izhaja, da lahko ima od razkritij delavcev družbe, ki je vložila prošnjo za prizanesljivost, ugodnosti le podjetje, h kateremu je ob vložitvi prošnje za prizanesljivost spadala navedena družba. Samo taka razlaga zagotavlja, da obseg imunitete ali zmanjšanja zneska globe, ki se prizna na podlagi programa prizanesljivosti, ne presega tistega, kar je potrebno za doseganje njegovega cilja, ki je spodbujati udeležence v tajnih kartelih, da te razkrijejo.
- 169 Prvi očitek tožečih strank je treba zato zavrniti.
- 170 Drugič, tožeči stranki trdita, da bi jima morala Komisija priznati znatno zmanjšanje zneska globe zaradi dokazov, ki sta jih predložili v upravnem postopku.
- 171 V zvezi s tem zadostuje ugotoviti, da tožeči stranki navajata le izpodbijanje trditve družbe MOL, navedene v točki 222 obrazložitve izpodbijane odločbe, v zvezi s katerim sta predložili dodatne dokaze. Vendar kot poudarja Komisija, je bila udeležba družbe MOL v kartelu ugotovljena na podlagi številnih dokazov. Poleg tega je treba poudariti, da sta tožeči stranki te podatke predložili v odgovor na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov, ko so že vsaj tri druga podjetja prostovoljno predložila dokaze in podatke glede delovanja kartela. Komisija zato ni storila napake ali kršitve, s tem ko je zavrnila, da bi tožečima strankama priznala ugodnosti imunitete pred globo ali zmanjšanja zneska globe na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002.

172 V vsakem primeru Splošno sodišče v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti meni, da ob upoštevanju vseh dejanskih in pravnih okoliščin zadeve elementi, ki sta jih predložili tožeči stranki, takega zmanjšanja ne utemeljujejo.

173 Glede na zgoraj navedeno je treba drugi del drugega tožbenega razloga zavriniti.

Tretji del: kršitev pravice tožečih strank do obrambe

174 Tožeči stranki s tretjim tožbenim razlogom v bistvu zatrjujeta, da je bila njuna možnost vložitve prošnje za prizanesljivost zmanjšana od samega začetka, saj je bila dejavnost, na katero je vplivala kršitev, prenesena na družbo Shell. Dejstvo, da naj ju Komisija o preiskavi, ki se izvaja tudi proti njima, ne bi obvestila, preden je poslala obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah, naj bi jima odvzelo možnost, da bi v primernem roku vložili prošnjo za prizanesljivost. Komisija naj bi s tem kršila njuno pravico do obrambe.

175 V skladu z ustaljeno sodno prakso spoštovanje pravice do obrambe zahteva, da se zadevnemu podjetju da možnost, da v upravnem postopku učinkovito izrazi svoje stališče o resničnosti in upoštevnosti zatrjevanih dejstev in okoliščin ter o dokumentih, ki jih Komisija navaja v utemeljitev svoje trditve o obstoju kršitve Pogodbe (sodbi Sodišča z dne 7. junija 1983 v združenih zadevah *Musique Diffusion française* in drugi proti Komisiji, od 100/80 do 103/80, Recueil, str. 1825, točka 10, in z dne 6. aprila 1995 v zadevi *BPB Industries* in *British Gypsum* proti Komisiji, C-310/93 P, Recueil, str. I-865, točka 21).

176 Člen 27(1) Uredbe št. 1/2003 izraža to načelo, saj določa, da se strankam pošlje obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah, v katerem morajo biti jasno navedeni vsi bistveni elementi, na katere se Komisija opira v tej fazi postopka (sodba Sodišča z dne 7. januarja 2004 v združenih zadevah *Aalborg Portland* in drugi proti Komisiji, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, Recueil, str. I-123, točka 67), da bi se zadevne osebe lahko ustrezno seznanile z ravnanji, ki jim jih Komisija očita, in da bi se lahko učinkovito branile, preden Komisija sprejme končno odločbo. Ta zahteva je spoštovana, če v navedeni odločbi zadevnim osebam niso očitane kršitve, ki so različne od tistih iz obvestila o ugotovitvah o mogočih kršitvah, in če se upošteva zgolj dejansko stanje, do katerega so se zadevne osebe imele možnost opredeliti (glej v tem smislu sodbo Splošnega sodišča z dne 19. marca 2003 v zadevi *CMA CGM* in drugi proti Komisiji, T-213/00, Recueil, str. II-913, točka 109 in navedena sodna praksa).

177 Tožeči stranki v obravnavanem primeru ne zatrjujeta, da obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah, ki jim je bilo poslano, ne vsebuje vseh elementov, ki so bili glede njiju navedeni v izpodbijani odločbi. Omejujeta se na zatrjevanje, da ju je neobstoječa opozorila Komisije o začetku upravnega postopka postavil v manj ugoden položaj v primerjavi s podjetji, ki so bila predmet pregledov Komisije.

178 Sodišče pa je že presodilo, da če je naslovníku obvestila o ugotovitvah o mogočih kršitvah dana možnost, da v kontradiktornem upravnem postopku učinkovito izrazi svoje stališče o resničnosti in upoštevnosti dejanskega stanja in okoliščin, ki jih navaja Komisija, tej glede tega naslovníka načeloma ni bilo treba sprejeti preiskovalnega ukrepa pred pošiljanjem obvestila o ugotovitvah o mogočih kršitvah (zgoraj v točki 41 navedena sodba *Elf Aquitaine* proti Komisiji, točka 122).

179 Tožeči stranki se zato ne moreta upoštevno sklicevati na kršitev njune pravice do obrambe.

180 Tožeči stranki te ugotovitve ne moreta izpodbiti s sklicevanjem na Odločbo Komisije z dne 3. septembra 2004 v zvezi s postopkom po členu 81 [ES] in členu 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/E-1/38.069 – bakrene cevi za vodovodne in plinske instalacije). Treba je opozoriti, da so odločbe v zvezi z drugimi zadevami lahko le indikativne, ker okoliščine v posameznih zadevah niso

enake (glej v tem smislu sodbi Sodišča z dne 21. septembra 2006 v zadevi JCB Service proti Komisiji, C-167/04 P, ZOdl., str. I-8935, točki 201 in 205, in z dne 7. junija 2007 v zadevi Britannia Alloys & Chemicals proti Komisiji, C-76/06 P, ZOdl., str. I-4405, točka 60).

- 181 Tožeči stranki se tudi ne moreta upoštevno sklicevati na to, da jima je prenos dejavnosti, glede katere je bil sprejet omejevalni sporazum, na družbo Shell otežil sodelovanje s Komisijo.
- 182 Kot Komisija pravilno poudarja, tožečima strankama namreč nič ni preprečevalo, da bi v obdobju, v katerem je družba Dea Mineraloel z njima tvorila gospodarsko enoto, vložili prošnjo za prizanesljivost.
- 183 Treba je tudi opozoriti, da cilj programa prizanesljivosti ni, da se podjetjem, ki so udeležena v tajnih kartelih, z obvestilom o začetku postopka Komisije ponuja možnost, da se izognejo finančnim posledicam za svojo odgovornost, temveč da se v interesu potrošnikov in evropskih državljanov s spodbujanjem udeležencev v kartelih, da te razkrijejo, olajša odkrivanje takih praks. Zato ugodnosti, ki jih lahko pridobi podjetje, ki je udeleženo pri takih praksah, ne smejo presegati ravni, ki je potrebna za zagotovitev polnega učinka programa prizanesljivosti.
- 184 Noben interes evropskega potrošnika pa ne utemeljuje zahteve, da Komisija prizna ugodnosti imunitete pred globo ali zmanjšanje zneska globe več podjetjem, kot je potrebno, da se zagotovi polni učinek programa prizanesljivosti, s tem da bi priznala ugodnosti take imunitete ali zmanjšanja podjetjem, ki niso tista, ki so prva predložila dokaze, ki Komisiji omogočajo, da izvede preiskave ali ugotovi kršitev.
- 185 Zato je treba tretji del drugega tožbenega razloga zavrniti, zaradi česar je treba drugi tožbeni razlog zavrniti v celoti.

3. Tretji tožbeni razlog: določitev prometa, ki je bil upoštevan pri izračunu zneska globe, naložene tožečima strankama

- 186 Po mnenju tožečih strank je Komisija pri določanju prometa, ki se upošteva kot osnova za izračun zneska globe, kršila člen 23(2) in (3) Uredbe št. 1/2003, in sicer zaradi nespoštovanja temeljnih načel za določanje višine globe, zlasti načel enakega obravnavanja in sorazmernosti. V bistvu zatrjujeta, da je Komisija kot osnovo upoštevala povprečje prometa, doseženega na trgih, glede katerih je bil sklenjen omejevalni sporazum, med letoma 1999 in 2001, ki ga je izračunala na podlagi podatkov, ki jih je posredovala družba Shell, in ne na podlagi podatkov, ki sta jih predložili tožeči stranki. Nazadnje, zatrjujeta, da je Komisija kršila obveznost obrazložitve v zvezi s tem.

Prvi del: pomanjkljiva obrazložitev izpodbijane odločbe glede izračuna vrednosti prodaje tožečih strank

- 187 Tožeči stranki zatrjujeta, da je Komisija kršila obveznost obrazložitve v zvezi z izračunom vrednosti njune prodaje. Prvič, iz izpodbijane odločbe naj ne bi bilo razvidno, zakaj je za referenčno obdobje izbrala zadnja tri leta udeležbe v kartelu. Drugič, obrazložila naj ne bi zadostno upoštevanja podatkov, ki jih je predložila družba Shell, glede vrednosti prodaje tožečih strank.
- 188 Najprej je treba v zvezi s tem opozoriti, da mora biti obrazložitev, ki se zahteva s členom 253 ES, prilagljena naravi zadevnega akta ter mora jasno in nedvoumno izražati sklepanje institucije, ki je akt izdala, tako da se lahko zainteresirane stranke seznanijo z utemeljitvijo sprejetega ukrepa, pristojno sodišče pa opravi nadzor (sodba Sodišča z dne 22. marca 2001 v zadevi Francija proti Komisiji, C-17/99, Recueil, str. I-2481, in zgoraj v točki 41 navedena sodba Elf Aquitaine proti Komisiji, točka 146).

- 189 Tako je namen obveznosti obrazložitve posamične odločbe – poleg omogočanja sodnega nadzora – zainteresiranim strankam zagotoviti dovolj informacij, s katerimi je mogoče ugotoviti, ali odločba morda vsebuje napako, ki omogoča njeno izpodbijanje (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Corus UK proti Komisiji, C-199/99 P, Recueil, str. I-11177, točka 145, in zgoraj v točki 102 navedeno sodbo Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 462).
- 190 Obrazložitev mora biti načeloma sporočena zainteresirani stranki sočasno z odločbo, ki posega v njen položaj. Neobstoja obrazložitve ni mogoče odpraviti tako, da zadevna oseba spozna razloge za odločbo med postopkom pred sodiščem Unije (zgoraj v točki 128 navedena sodba Michel proti Parlamentu, točka 22, in zgoraj v točki 102 navedena sodba Dansk Rørindustri in drugi proti Komisiji, točka 463, ter zgoraj v točki 41 navedena sodba Elf Aquitaine proti Komisiji, točka 149).
- 191 V skladu z ustaljeno sodno prakso je treba zahtevo po obrazložitvi presojati glede na okoliščine posameznega primera, zlasti glede na vsebino akta, značilnosti navedenih razlogov in interes za prejem pojasnil, ki ga lahko imajo naslovniki akta ali druge osebe, ki jih ta akt neposredno in posamično zadeva. V obrazložitvi ni treba podrobno navesti vseh upoštevni dejanskih in pravnih okoliščin, ker je treba vprašanje, ali obrazložitev akta izpolnjuje zahteve iz člena 253 ES, presojati ne samo glede na njegovo besedilo, ampak tudi glede na njegov okvir in vsa pravna pravila, ki urejajo zadevno področje (sodbi Sodišča z dne 2. aprila 1998 v zadevi Komisija proti Sytraval in Brink's France, C-367/95 P, Recueil, str. I-1719, točka 63, in z dne 10. julija 2008 v zadevi Bertelsmann in Sony Corporation of America proti Impala, C-413/06 P, ZOdl., str. I-4951, točki 166 in 178).
- 192 Kadar se, kot v obravnavanem primeru, odločba o uporabi pravil Unije s področja konkurenčnega prava nanaša na več naslovnikov in na pripis odgovornosti za kršitev, mora biti zadostno obrazložena glede vsakega naslovnika, zlasti glede tistih, ki morajo v skladu s to odločbo odgovarjati za to kršitev. Tako je treba v taki odločbi glede matične družbe, ki se šteje za odgovorno za kršitev hčerinske družbe, načeloma pojasniti razloge, ki utemeljujejo pripis odgovornosti za kršitev tej družbi (glej zgoraj v točki 41 navedeno sodbo Elf Aquitaine proti Komisiji, točka 152 in navedena sodna praksa).
- Prvi očitok: pomanjkljivost obrazložitve izpodbijane odločbe glede izbire povprečja vrednosti prodaje v zadnjih treh letih udeležbe pri kršitvi
- 193 Prvič, tožeči stranki opozarjata, da je v skladu s Smernicami iz leta 2006 referenčno obdobje za določitev upoštevne prometa zadnje leto udeležbe pri kršitvi. V skladu s točkama 629 in 631 izpodbijane odločbe naj bi bilo to leto za skupino RWE leto 2001. Izpodbijana odločba naj jima ne bi omogočala razumeti razlogov za to, da je Komisija kot splošno metodo izbrala upoštevanje povprečja vrednosti prodaje, realizirane v treh letih, namesto vrednosti prodaje, realizirane v enem letu.
- 194 V zvezi s tem je treba poudariti, da je Komisija v skladu z odstavkom 13 Smernic iz leta 2006 v točki 629 obrazložitve izpodbijane odločbe navedla, da se za določitev temeljnega zneska globe, ki jo je treba naložiti, navadno opira na vrednost prodaje, ki jo je podjetje realiziralo v zadnjem celotnem letu udeležbe pri kršitvi na trgu, v zvezi s katerim je bil sklenjen omejevalni sporazum.
- 195 Komisija se je v točkah 632 in 633 obrazložitve izpodbijane odločbe sklicevala na trditve družb ExxonMobil in MOL, da so širitve Unije, zlasti širitev leta 2004, močno vplivale na vrednost prodaje več udeleženk. Dodati je treba, da sta celo tožeči stranki v odgovoru na obvestilo o ugotovitvah

o mogočih kršitvah v zvezi s tem navedli, da bi bilo treba po njunem mnenju upoštevati samo vrednost prodaje družbe Dea Mineraloel, realizirano v petnajstih državah, ki so tvorile Unijo pred 1. majem 2004. Komisija je na te trditve v točki 634 obrazložitve izpodbijane odločbe odgovorila:

„Komisija priznava, da leto 2004 zaradi razširitve Evropske unije v maju pomeni izjemno leto. [Meni], da je primerno, da se kot enotna osnova za izračun globe ne uporabi vrednost prodaje, realizirane v letu 2004, temveč vrednost prodaje, realizirane v zadnjih treh poslovnih letih udeležbe subjekta pri kršitvi.“

- 196 Razlog za to, da je Komisija upoštevala povprečje vrednosti prodaje, realizirane v zadnjih treh letih udeležbe pri kršitvi, namesto vrednosti prodaje, realizirane v zadnjem celotnem letu udeležbe, je iz izpodbijane odločbe zato jasno razviden.
- 197 Drugič, tožeči stranki kljub temu zatrjujeta, da Komisija svoje odločitve, da upošteva vrednost prodaje, realizirane v obdobju od leta 1999 do leta 2001, namesto vrednosti prodaje, realizirane samo v letu 2001, ni obrazložila. Komisija naj bi poleg tega zavrnila trditev tožečih strank, da je bilo poslovno leto 2001/2002 izjemno leto in da bi se bilo treba opreti na povprečni promet, realiziran v celotnem trajanju kršitve družbe Dea Mineraloel, torej v obdobju poslovnih let od 1992/1993 do 2000/2001 (točka 639 obrazložitve izpodbijane odločbe). Komisija pa naj nikakor ne bi obrazložila, zakaj se je, namesto da bi izbrala to referenčno obdobje, oprla na povprečni promet v letih od 1999 do 2001.
- 198 V zvezi s tem je treba opozoriti na sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 191, v skladu s katero je treba obrazložitev presoati glede na okoliščine posameznega primera, zlasti glede na vsebino akta, značilnosti navedenih razlogov in interes za prejem pojasnil, ki ga lahko imajo naslovniki akta ali druge osebe, ki jih ta akt neposredno in posamično zadeva. V obrazložitvi ni treba podrobno navesti vseh upoštevanih dejanskih in pravnih okoliščin, ker je treba vprašanje, ali obrazložitev akta izpolnjuje zahteve iz člena 253 ES, presoati ne samo glede na njegovo besedilo, ampak tudi glede na njegov okvir in vsa pravna pravila, ki urejajo zadevno področje.
- 199 Prvič, treba je tudi opozoriti, da mora Komisija v skladu s sodno prakso obdobje, ki ga je treba upoštevati, določiti tako, da bodo pridobljeni podatki čim bolj primerljivi (sodba Splošnega sodišča z dne 14. maja 1998 v zadevi Fiskeby Board proti Komisiji, T-319/94, Recueil, str. II-1331, točka 42). Drugič, treba je ugotoviti, da je Komisija vrednost prodaje, realizirane v zadnjih treh letih udeležbe v kartelu, sistematično uporabila za vsako od obdolženih podjetij v skladu z metodo, ki jo je določila v točki 634 obrazložitve izpodbijane odločbe.
- 200 Izpodbijana odločba, kakor se razlaga v celoti in v njenem kontekstu, je zato ob upoštevanju vseh pravnih pravil, ki urejajo zadevno področje, omogočala razumeti razloge za to, da je Komisija za referenčno obdobje, ki ga je treba upoštevati glede tožečih strank, štela obdobje od leta 1999 do leta 2001, namesto zgolj leto 2001. Očitek glede pomanjkljive obrazložitve je tako treba zavrniti.

Drugi očitek: pomanjkljivost obrazložitve izpodbijane odločbe glede določitve vrednosti prodaje

- 201 Tožeči stranki trdita, da jima obrazložitev izpodbijane odločbe ne omogoča, da bi preverili pravilnost vrednosti njune prodaje v obdobju od leta 1999 do leta 2001, ki jo je določila Komisija.
- 202 Na podlagi razlogov izpodbijane odločbe naj ne bi mogli preveriti, ali je Komisija pravilno določila povprečni promet v obdobju od leta 1999 do leta 2001. Komisija naj bi se očitno oprla na navedbe družbe Shell, in sicer ker naj bi menila, da naj družba RWE ne bi mogla predložiti prometa za leto 2001 ločeno za parafinski vosek in stiskani parafin. V skladu s točko 628 obrazložitve izpodbijane odločbe naj bi se podatki, ki jih je predložila družba Shell, skladali s podatki o skupni prodaji, ki sta jih predložili tožeči stranki. Tožeči stranki pa naj te trditve ne bi mogli preveriti, ker naj jima v upravnem postopku ne bi bil omogočen dostop do podatkov o prometu, ki ga je predložila družba Shell. Vsekakor

naj bi v skladu z njunimi podatki v obravnavanem primeru dejavnost „parafinski voski“ nekdanje družbe Dea Mineraloel v obdobju poslovnih let od 1998/1999 do 2000/2001 povprečno dosegla dohodke od prodaje v višini približno 18,2 milijona EUR. Ta znesek naj bi bil za približno 280.000 EUR nižji od zneska, ki ga domneva Komisija.

203 Treba je opozoriti, da je v točki 59 obrazložitve izpodbijane odločbe navedeno:

„[V] skladu s podatki družbe Shell je povprečna letna vrednost prodaje parafinskih voskov [skupine RWE] v EGP v letih od 1999 do 2001 znašala 13.785.353 EUR. V skladu s podatki družbe Shell je povprečna letna vrednost prodaje stiskanega parafina v EGP v letih od 1999 do 2001 znašala 4.670.083 EUR.“

204 V točki 628 obrazložitve izpodbijane odločbe je navedeno:

„Komisija je za izračun uporabila podatke, ki so jih predložila podjetja. Ker družbi RWE ni bilo mogoče posredovati vrednosti prodaje glede na proizvod za leto 2001, je Komisija za to uporabila podatke, ki jih je posredovala družba Shell, za katere se zdi, da se ujemajo s podatki o skupni prodaji, ki jih je lahko predložila družba RWE.“

205 V zvezi s tem je že bilo presojeno, da glede določanja glob zaradi kršitve konkurenčnega prava Unije Komisija svojo obveznost obrazložitve izpolni, ko v odločbi navede elemente presoje, na podlagi katerih je lahko določila težo in trajanje kršitve, ne da bi morala v njej navesti podrobnejšo obrazložitev ali številčne podatke v zvezi z metodo izračuna zneska glob (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 16. novembra 2000 v zadevi Cascades proti Komisiji, C-279/98 P, Recueil, str. I-9693, točke od 38 do 47, in sodbo Splošnega sodišča z dne 30. septembra 2003 v združenih zadevah Atlantic Container Line in drugi proti Komisiji, T-191/98 in od T-212/98 do T-214/98, Recueil, str. II-3275, točka 1532). Navedba številčnih podatkov v zvezi z metodo izračuna zneska glob, ne glede na njihovo koristnost, ni nujno potrebna za upoštevanje obveznosti obrazložitve (sodba Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Salzgitter proti Komisiji, C-182/99 P, Recueil, str. I-10761, točka 75, in sodba Splošnega sodišča z dne 8. oktobra 2008 v zadevi SGL Carbon proti Komisiji, T-68/04, ZOdl., str. II-2511, točka 31).

206 Poleg tega je treba poudariti, da sta tožeči stranki v odgovoru z dne 31. januarja 2008 na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov trdili, da ne moreta predložiti podatkov za poslovno leto 2001/2002. Brez navedenih podatkov pa ni bilo mogoče določiti vrednosti prodaje za koledarsko leto 2001, ki jo je Komisija v izpodbijani odločbi sistematično upoštevala. Poleg tega sta tožeči stranki v istem odgovoru trdili, da ne moreta predložiti ločenih podatkov za parafinske voske in stiskane parafine za prejšnja poslovna leta. Ti razčlenjeni podatki pa so bili ob upoštevanju tega, da je bil množitelj, določen zaradi teže kršitve, za ti skupini proizvodov različen – namreč 18 % za parafinski vosek in 15 % za stiskani vosek – potrebni za izračun zneska globe.

207 Nazadnje, treba je ugotoviti, da sta tožeči stranki v odgovoru z dne 5. marca 2008 na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov navedli, da sta vzpostavili stik z družbo Shell, da bi se pozanimali o podatkih o prodaji, ki jih ima ta in ki so na voljo, ter da sta seznanjeni s tem, da je družba Shell Komisiji že posredovala podatke o prodaji za poslovno leto 2001/2002. S tem ko sta priznali neobstoje takih podatkov, ki bi bili za skupino RWE zanesljivi in razpoložljivi, sta napotili na podatke, ki jih je za omenjeno poslovno leto posredovala družba Shell.

208 Zato je treba poudariti, da tožeči stranki med dopisovanjem po odgovoru na obvestilo o ugotovitvah o mogočih kršitvah nista izpodbijali tega, da je Komisija uporabila podatke o prodaji, ki jih je predložila družba Shell, temveč nasprotno, da sta Komisijo spodbujali k temu, da jih uporabi za poslovno leto 2001/2002.

- 209 Glede na zgoraj navedeno je treba ugotoviti, da je izpodbijana odločba, kakor se razlaga v celoti in v njenem kontekstu, zlasti ob upoštevanju izmenjave dopisov med tožečima strankama in Komisijo in ob upoštevanju vseh pravnih pravil, ki urejajo zadevno področje, omogočala razumeti razloge, zakaj je Komisija uporabila podatke, ki jih je predložila družba Shell.
- 210 V zvezi s trditvijo tožečih strank, da izpodbijana odločba ne omogoča razumevanja metode, ki jo je družba Shell uporabila za ločitev podatkov o prodaji parafinskih voskov in stiskanih parafinov, je treba ugotoviti, da je Komisija izpolnila svojo obveznost obrazložitve, ko je v odločbi navedla elemente presoje, na podlagi katerih je lahko določila težo in trajanje kršitve, ne da bi morala v njej navesti podrobnejšo obrazložitev ali številčne podatke v zvezi z metodo izračuna zneska globe (glej sodno prakso, navedeno zgoraj v točki 205).
- 211 Poleg tega je lahko Komisija na podlagi podatkov, ki sta jih tožeči stranki posredovali v upravnem postopku, upravičeno domnevala, da podatkov, ki jih je predložila družba Shell, ob upoštevanju stika med družbama in tega, da sta tožeči stranki celo napotili na podatke, ki jih je predložila družba Shell, ne bosta izpodbijali. Ob upoštevanju neobstoja splošne obveznosti pojasnitve vseh upoštevanih dejanskih in pravnih elementov in tega, da je obseg obveznosti obrazložitve odvisen zlasti od okvira sprejetja izpodbijane odločbe, je bila Komisija upravičena, da ob upoštevanju zlasti navedb tožečih strank glede vzpostavitve stika z družbo Shell glede tega in glede njune napotitve na del podatkov, ki jih ima družba Shell, v izpodbijano odločbo ne vključi podrobne analize v zvezi s podatki, ki jih je posredovala družba Shell.
- 212 Sicer pa sta tožeči stranki 25. januarja 2008 na pisno vprašanje Splošnega sodišča trdili, da jima je družba Shell dejansko dala na voljo podatke v zvezi s prometom, ki so prihajali iz iste baze podatkov, kot je tista, iz katere so prihajali podatki, ki jih je družba Shell posredovala Komisiji. Samo to, da se podatki, pridobljeni od družbe Shell, ne bi nanašali na koledarska leta, temveč na poslovna leta, ki trajajo od začetka julija do konca junija vsakega leta, tožečima strankama ni moglo preprečiti, da bi razumeli metodo izračuna Komisije, saj je v izpodbijani odločbi pojasnjeno, da je bila vrednost prodaje izračunana na podlagi podatkov, ki se nanašajo na koledarska leta. Tožeči stranki sta zato na podlagi izpodbijane odločbe in okvira njenega sprejetja lahko razumeli, da je Komisija podatke, ki se nanašajo na poslovna leta, prilagodila svoji metodi, pri kateri je upoštevala koledarska leta.
- 213 Prvi del tretjega tožbenega razloga je treba zato zavriniti.

Drugi del: kršitev načela sorazmernosti in Uredbe št. 1/2003 pri določanju zneska globe, naložene tožečima strankama

Izbira referenčnega obdobja (koledarska leta od 1999 do 2001)

- 214 Tožeči stranki zatrjujeta, da znesek globe, ki jima je bila naložena, ni sorazmeren s težo kršitve, ker je bila vrednost njune prodaje znatno večja v referenčnem obdobju, ki ga je izbrala Komisija (od leta 1999 do leta 2001), kot je bila v prejšnjem obdobju (od leta 1992 do leta 1998) in poznejšem obdobju (od leta 2002 do leta 2004). Znesek globe, izračunan na podlagi tako določene vrednosti prodaje, naj ne bi izražal teže kršitve, ki sta jo storili, saj naj vrednost prodaje, realizirana v referenčnem obdobju, ne bi bila reprezentativna za celotno obdobje kršitve. Komisija naj bi zato kršila člen 23 Uredbe št. 1/2003 in načelo sorazmernosti.
- 215 Po mnenju tožečih strank bi morala Komisija, da bi se bolje izrazila teža kršitve, upoštevati povprečne vrednosti prodaje, realizirane na trgu, v zvezi s katerim je bil sklenjen omejevalni sporazum, v celotnem obdobju njune udeležbe pri kršitvi. Če bi se Komisija oprla na povprečni promet, realiziran v poslovnih letih 1992/1993 in 2000/2001, bi morala *ceteris paribus* priti do globe v višini 30,95 milijona EUR, namesto do globe v višini 37.440.000 EUR, ki jima jo je naložila.

- 216 V skladu s sodno prakso načelo sorazmernosti zahteva, naj ravnanje institucij ne prestopi meje tistega, kar je primerno in nujno za uresničitev legitimnih ciljev zadevne ureditve, pri tem pa je treba, kadar je mogoče, izbirati med več primernimi ukrepi, uporabiti najmanj omejujočega, povzročene neugodnosti pa ne smejo biti čezmerne glede na zastavljene cilje (sodbi Sodišča z dne 13. novembra 1990 v zadevi Fedesa in drugi, C-331/88, Recueil, str. I-4023, točka 13, in z dne 5. maja 1998 v zadevi Združeno kraljestvo proti Komisiji, C-180/96, Recueil, str. I-2265, točka 96, in sodba Splošnega sodišča z dne 12. septembra 2007 v zadevi Prym in Prym Consumer proti Komisiji, T-30/05, neobjavljena v ZOdl., točka 223).
- 217 V postopkih, ki jih sproži Komisija za kaznovanje kršitev pravil o konkurenci, uporaba tega načela pomeni, da globe niso čezmerne glede na zastavljene cilje, to je glede na spoštovanje teh pravil, in da je znesek globe, ki je naložena podjetju zaradi kršitve predpisov s področja konkurence, v sorazmerju s kršitvijo, ki se presodi celostno, zlasti ob upoštevanju njene teže in trajanja (glej v tem smislu zgoraj v točki 216 navedeno sodbo Prym in Prym Consumer proti Komisiji, točki 223 in 224 in navedena sodna praksa). Natančneje, načelo sorazmernosti pomeni, da Komisija globo določi sorazmerno z dejavniki, ki se upoštevajo pri določitvi teže kršitve, ter da te dejavnike upošteva skladno in objektivno upravičeno (sodbi Splošnega sodišča z dne 27. septembra 2006 v zadevi Jungbunzlauer proti Komisiji, T-43/02, ZOdl., str. II-3435, točke od 226 do 228, in z dne 28. aprila 2010 v zadevi Amann & Söhne in Cousin Filterie proti Komisiji, T-446/05, ZOdl., str. II-1255, točka 171).
- 218 Poleg tega v zvezi z izbiro referenčnega obdobja iz sodne prakse izhaja, da mora Komisija izbrati metodo izračuna, ki omogoča upoštevanje velikosti in gospodarske moči vsakega od zadevnih podjetij ter obsega kršitve, ki jo je storilo vsako od njih, glede na gospodarsko stanje, kakršno je bilo v času storitve kršitve. Poleg tega je treba obdobje, ki ga je treba upoštevati, omejiti tako, da so pridobljeni podatki o prometu in tržni deleži čim bolj primerljivi. Iz tega izhaja, da referenčno leto ni nujno zadnje celo leto trajanja kršitve (sodba Splošnega sodišča z dne 5. oktobra 2011 v zadevi Romana Tabacchi proti Komisiji, T-11/06, ZOdl., str. II-6681, točka 177, glej v tem smislu tudi sodbo Splošnega sodišča z dne 13. septembra 2010 v zadevi Trioplast Wittenheim proti Komisiji, T-26/06, neobjavljena v ZOdl., točki 81 in 82 in navedena sodna praksa).
- 219 Zato lahko neko podjetje zahteva, naj se Komisija, kar zadeva slednje, opre na drugo obdobje, kot se uporabi na splošno, le če dokaže, da promet, ki ga je uresničilo v tem obdobju, iz razlogov, ki so lastni temu podjetju, ne odseva njegove dejanske velikosti in gospodarske moči niti obsega kršitve, ki jo je storilo (zgoraj v točki 199 navedena sodba Splošnega sodišča Fiskeby Board proti Komisiji, točka 42, in sodba z dne 30. septembra 2009 v zadevi Akzo Nobel in drugi proti Komisiji, T-175/05, neobjavljena v ZOdl., točka 142).
- 220 Prvič, poudariti je treba, da je Komisija, s tem ko je uporabila povprečje zadnjih treh let udeležbe vsake od podjetij pri kršitvi, izbrala referenčno obdobje, ki v celoti izpolnjuje zahtevo, določeno v sodni praksi, navedeni zgoraj v točki 216, da obdobje, ki ga je treba upoštevati, omeji tako, da so pridobljeni podatki čim bolj primerljivi.
- 221 Drugič, tožeči stranki nista dokazali, da promet, ki sta ga realizirali v navedenem obdobju, iz razlogov, ki so bili lastni tožečima strankama, ni odseval njune dejanske velikosti in gospodarske moči ali obsega kršitve, ki sta jo storili.
- 222 Čeprav je bilo namreč povprečje upoštevene vrednosti prodaje v letih od 1999 do 2001 večje od letnih podatkov iz prejšnjih let udeležbe, je iz točke 130 tožbe razvidno, da je bilo tako v bistvu zato, ker je promet tožečih strank, ki sta ga ustvarili na trgu, v zvezi s katerim je bil sklenjen omejevalni sporazum, v obdobju udeležbe pri kršitvi nenehno naraščal. Tako naraščanje pa je lahko značilna posledica omejevalnega sporazuma, ki ima kot enega glavnih ciljev zvišanje cene zadevnih proizvodov. Tako naraščanje je lahko tudi vsaj deloma posledica splošnih dejavnikov, kot je inflacija ali to, da je

tudi cena surovin za zadevne proizvode na svetovnem trgu naraščala, kot je bilo v obravnavanem primeru, saj je v skladu s podatki, ki jih je predložila Komisija, cena surovega olja med letoma 1992 in 2001 znatno narasla.

- 223 Tožeči stranki sicer ne navajata nobene izjemne okoliščine, ki bi povzročila naraščanje vrednosti njune prodaje v obdobju od leta 1992 do leta 2001. Ugotoviti pa je treba, da je navedeno naraščanje tendenčno in da kaže višjo stopnjo medsebojne odvisnosti s surovo nafto.
- 224 Poleg tega se tožeči stranki ne moreta upoštevno opreti na to, da je bilo letno povprečje vrednosti njune prodaje, realizirane v referenčnem obdobju, večje od povprečja v obdobju med letoma 2002 in 2004. V zadnjem navedenem obdobju, razen v prvi polovici leta 2002, namreč tožeči stranki nista bili več lastnici deležev družbe, ki je bila neposredno udeležena pri kršitvi. Zmanjšanje vrednosti prodaje družbe Shell Deutschland Oil v primerjavi z vrednostjo prodaje družbe Dea Mineraloel zato nikakor ni bilo povezano s poslovno politiko tožečih strank, tako da se nanj ni mogoče sklicevati v njuno korist.
- 225 Tožeči stranki zato nista dokazali, da vrednost prodaje, ki sta jo realizirali v referenčnem obdobju, iz razlogov, ki so bili lastni tožečima strankama, ni odsevala njune dejanske velikosti in gospodarske moči ali obsega kršitve, ki sta jo storili.
- 226 Ker izbira referenčnega obdobja, ki jo je opravila Komisija, izpolnjuje zahteve iz sodne prakse, je treba trditve tožečih strank v zvezi z možnostjo rekonstrukcije podatkov za poslovno leto 1993/1994 zavrniti kot brezpredmetne.
- 227 Glede na navedeno je treba ugotoviti, da Komisija ni kršila člena 23(3) Uredbe št. 1/2003 in načela sorazmernosti, s tem ko je kot osnovo za izračun upoštevala povprečje letne vrednosti prodaje tožečih strank za obdobje od leta 1999 do leta 2001.
- 228 V vsakem primeru Splošno sodišče v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti meni, da je izbira referenčnega obdobja za tožeči stranki glede na vse dejanske in pravne okoliščine primera upravičena.

Upoštevanje podatkov, ki jih je predložila družba Shell

- 229 Tožeči stranki z drugim očitkom zatrjujeta, da se je Komisija oprla na podatke v zvezi z vrednostjo prodaje, ki jih je predložila družba Shell, in ne na tiste, ki sta jih predložili tožeči stranki.
- 230 Najprej je treba opozoriti, da v skladu z odstavkoma 15 in 16 smernic iz leta 2006 Komisija za določitev vrednosti prodaje podjetja uporabi najboljše razpoložljive podatke tega podjetja. Kadar so podatki, ki jih da podjetje na voljo, nepopolni ali nezanesljivi, lahko Komisija določi vrednost prodaje tega podjetja na podlagi delnih podatkov, ki jih je dobila, ali katerih koli drugih informacij, za katere meni, da so upoštevne ali primerne.
- 231 Prvič, v zvezi s tem je treba poudariti, da sta tožeči stranki v upravnem postopku večkrat navedli, da ne moreta predložiti podatkov za poslovno leto 2001/2002. Prva polovica tega poslovnega leta se je nanašala na koledarsko leto 2001, ki je bilo del referenčnega obdobja, ki ga je upoštevala Komisija (koledarska leta od leta 1999 do leta 2001).
- 232 Dalje, tožeči stranki sta v odgovor na zahteve Komisije za posredovanje podatkov večkrat navedli, da ne moreta predložiti prometa, razčlenjenega glede na skupine proizvodov. Razčlenjeni podatki o prometu pa so bili ob upoštevanju tega, da sta bila koeficienta teže kršitve, ki ju je uporabila Komisija, različna za parafinske voske in stiskane parafine, potrebni za izračun zneska globe (glej zgoraj točko 206).
- 233 Podatki, ki sta jih predložili tožeči stranki, so bili zato nepopolni, tako da je morala Komisija, da je lahko izračunala znesek globe, ki jima ga je treba naložiti, uporabiti druge informacije.

- 234 Drugič, iz odgovora družbe Shell z dne 31. januarja 2008 na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov je razvidno, da so bili podatki, ki jih je predložila družba Shell, skladni in popolni ter da so zadostovali za Komisijin izračun.
- 235 Tretjič, opozoriti je treba (glej zgoraj točki 207 in 208), da sta tožeči stranki v odgovoru z dne 5. marca 2008 na zahtevo Komisije za posredovanje podatkov navedli, da sta vzpostavili stik z družbo Shell, da bi se pozanimali o podatkih o prodaji, ki so ji na voljo, ter da sta seznanjeni s tem, da je družba Shell Komisiji že posredovala podatke o prodaji za poslovno leto 2001/2002. Napotili sta na podatke, ki jih je za omenjeno poslovno leto posredovala družba Shell, pri čemer sta priznali neobstoj zanesljivih in razpoložljivih podatkov za skupino RWE.
- 236 Četrtrič, tožeči stranki izrecno ne zatrjujeta, da je vrednost prodaje, ki jo je Komisija ugotovila za koledarska leta od leta 1999 do leta 2001 za parafinske voske in stiskane parafine, napačna. Omejujeta se na navajanje, da je dejavnost „parafinski voski“ nekdanje družbe Dea Mineraloel v obdobju poslovnih let od 1998/1999 do 2000/2001 povprečno dosegla dohodke od prodaje v višini približno 18,2 milijona EUR in da je ta znesek za približno 280.000 EUR nižji od zneska, ki ga domneva Komisija. Zato s to trditvijo ni mogoče dokazati napake Komisije, saj se podatki, ki sta jih predložili tožeči stranki, nanašajo na poslovna leta od 1998/1999 do 2000/2001, in ne na koledarska leta, ki jih je komisija v izpodbijani odločbi sistematično upoštevala. Poleg tega je iz podatkov, ki sta jih tožeči stranki navedli v točki 130 tožbe, razvidno, da je vrednost prodaje parafinskih voskov v poslovnem letu 1998/1999 znašala 16.304.000 EUR, medtem ko je ta podatek za poslovno leto 1999/2000 znašal 19.543.000 EUR. V poslovnem letu 2000/2001 je vrednost prodaje parafinskih voskov znašala 18.677.000 EUR. Tako je verjetno, da je razlika 280.000 EUR posledica tega, da je obdobje, ki sta ga izbrali tožeči stranki, zajemalo drugo polovico leta 1998, ko je bila vrednost prodaje manjša od tiste, ki je bila realizirana v drugi polovici leta 2001, ki pa ni bila vključena v izračun tožečih strank.
- 237 Petič, tožeči stranki Komisiji ne moreta upošteveno očitati, da podatkov, ki jih je predložila družba Shell, ni dopolnila z njunimi delnimi podatki in ocenami. Če pa ima Komisija popolne, skladne in zanesljive podatke iz vira, na katerega glede dela podatkov napotujejo tožeče stranke, ta namreč ne more biti zavezana, da jih združi s podatki iz drugih virov, ki so bili izračunani na podlagi drugačne metodologije in katerih ustreznost tako ni gotova.
- 238 Očitek tožečih strank glede upoštevanja podatkov v zvezi z vrednostjo prodaje, ki jih je predložila družba Shell, je treba zato zavrni.
- 239 Drugi del tretjega tožbenega razloga je treba zato zavrni.

Tretji del: kršitev načela enakega obravnavanja in Smernic iz leta 2006

- 240 Tožeči stranki opozarjata, da se je Komisija pri določanju osnovnega zneska globe, ki jima je bila naložena, oprla na povprečni promet v letih od 1999 do 2001, čeprav je bil za družbo Shell upoštevan povprečni promet v letih od 2002 do 2004 (za parafinske voske) in od 2001 do 2003 (za stiskane parafine). Zaradi te razlike v izračunu naj bi bilo načelo enakega obravnavanja kršeno iz dveh razlogov.
- 241 Prvič, tožeči stranki opozarjata, da jima je bila pripisana odgovornost za kršitev, ki sta jo storili družbi Dea Mineraloel in Shell & Dea Oil v obdobju od 3. septembra 1992 do 30. junija 2002. Družbi Shell naj bi se pripisala odgovornost za isto obdobje in poleg tega tudi za kršitev, ki jo je storila družba, ki je nasledila družbo Shell & Dea Oil, za skupno obdobje od 3. septembra 1992 do 17. marca 2005. Zaradi različnega referenčnega obdobja pa naj bi bil osnovni znesek globe, izračunan za družbo Shell, nižji od tistega, ki je bil določen za družbo RWE, čeprav je bilo v primeru družbe Shell obdobje udeležbe v kartelu daljše za skoraj tri leta. Taka določitev osnovnega zneska globe naj bi bila „diskriminatorna“.

- 242 Drugič, različnost obravnavanja tožečih strank in družbe Shell v obdobju njihovih vzajemnih prizadevanj v družbi Shell & Dea Oil, torej v obdobju od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002, naj bi tudi bila očitna. Osnovni znesek globe, ki je bil *prorata temporis* uporabljen za tožeči stranki, naj bi znašal 1,6 milijona EUR. Za družbo Shell naj bi znašal manj kot 1,2 milijona EUR, čeprav ji je bila, kot je razvidno iz točke 530 obrazložitve izpodbijane odločbe, solidarno naložena globa za isto kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil.
- 243 Po mnenju tožečih strank bi Komisija, če bi – kot je to storila za družbo Shell – določila osnovni znesek globe zanj tako, da bi se oprla na povprečni promet v letih od 2002 do 2004 za parafinske voske in na tistega v letih od 2001 do 2003 za stiskane parafine, prišla do zneska približno 24,93 milijona EUR in *ceteris paribus* do zneska globe v višini 29,92 milijona EUR. To naj bi približno ustrezalo znesku globe, ki izhaja iz izračuna na podlagi povprečnega prometa v poslovnih letih od 1992/1993 do 2000/2001. Zato naj bi bila le določitev upoštevne prometa na podlagi povprečnega prometa v poslovnih letih od 1992/1993 do 2000/2001 v skladu s Smernicami iz leta 2006 in načelom enakega obravnavanja.
- 244 Prvič, glede splošnega očitka tožečih strank v zvezi z uporabo referenčnega obdobja namesto izračuna osnovnega zneska na podlagi vrednosti prodaje za vsako leto kršitve je treba napotiti na preudarke, pojasnjene v točkah od 216 do 225 zgoraj. Iz njih je razvidno, da je bila Komisija upravičena določiti vrednost prodaje na podlagi referenčnega obdobja, zaradi česar so podatki v zvezi z vsemi zadevnimi podjetji čim bolj primerljivi, razen če podjetje dokaže, da promet, ki ga je realiziralo v referenčnem obdobju, iz razlogov, ki so lastni temu podjetju, ne odseva njegove dejanske velikosti in gospodarske moči ali obsega kršitve, ki jo je storilo. Tožeči stranki pa nista dokazali, da je v obravnavanem primeru tako.
- 245 Drugič, kršitve načela enakega obravnavanja za obdobje obstoja skupnega podjetja Shell & Dea Oil ni treba preučiti, saj Komisija v izpodbijani odločbi ni zbrala dovolj dokazov, da bi tožečima strankama pripisala odgovornost za ravnanje tega podjetja (glej zgoraj točko 130).
- 246 Tretjič, preučiti je treba očitek tožečih strank glede tega, da je bil – čeprav je osnovni znesek globe, izračunan za družbo Shell, temeljil na isti kršitvi, ki jo je storila ista družba kot v njenem primeru, in čeprav je bilo trajanje udeležbe družbe Shell pri kršitvi daljše od trajanja udeležbe tožečih strank – osnovni znesek globe, izračunan za družbo Shell, nižji (30 milijonov EUR) od osnovnega zneska globe, izračunanega za tožeči stranki (31,2 milijona EUR).
- 247 Opozoriti je treba, da je to, da je bil osnovni znesek globe, določen za tožeči stranki, višji od osnovnega zneska globe, določenega za družbo Shell, posledica zgolj tega, da je bilo referenčno obdobje različno. Povprečna letna vrednost prodaje družbe Shell Deutschland Oil v obdobju od leta 2002 do leta 2004 za parafinske voske in v obdobju od leta 2001 do leta 2003 za stiskane parafine je bila manjša od povprečne letne vrednosti prodaje družbe Dea Mineraloel v obdobju od leta 1999 do leta 2001.
- 248 V skladu z ustaljeno sodno prakso mora Komisija pri določanju zneska glob spoštovati načelo enakega obravnavanja, v skladu s katerim je primerljive položaje prepovedano obravnavati različno in različne položaje enako, razen če je tako obravnavanje objektivno utemeljeno (sodba Splošnega sodišča z dne 29. aprila 2004 v združenih zadevah Tokai Carbon in drugi proti Komisiji, T-236/01, T-239/01, od T-244/01 do T-246/01, T-251/01 in T-252/01, Recueil, str. II-1181, točka 219).
- 249 Res je sicer, da je Sodišče presodilo, prvič, da uporaba skupnega referenčnega leta za vsa podjetja, ki so bila udeležena pri isti kršitvi, vsakemu od teh podjetij zagotavlja, da bodo obravnavana enako kot preostala podjetja, glede na to, da se sankcije določijo enako, in drugič, da izbira referenčnega leta, ki je del obdobja kršitve, omogoča presojo obsega storjene kršitve glede na gospodarski položaj v tem obdobju (sodba Sodišča z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Aristrain proti Komisiji, C-196/99 P, Recueil, str. I-11005, točka 129).

- 250 Vendar iz tega ne izhaja, da je izbira skupnega referenčnega obdobja edina možnost, da se sankcije določijo v skladu z načelom enakega obravnavanja. Natančneje, Komisija lahko zakonito upošteva dejstvo, da je za neko podjetje skupno referenčno leto zunaj obdobja kršitve, ki se upošteva v zvezi s tem podjetjem, in torej ni koristen podatek glede njegove teže med kršitvijo, in lahko zato upošteva promet tega podjetja, ki se nanaša na leto, ki ni skupno referenčno leto, pod pogojem, da izračun osnovnega zneska globe glede raznih članov kartela ostane skladen in objektivno utemeljen.
- 251 Komisija pa je v obravnavanem primeru, s tem ko je upoštevala letno povprečje vrednosti prodaje v zadnjih treh letih udeležbe pri kršitvi, uporabila merilo, ki je objektivno enako za vse člane kartela, ravno zato da bi spoštovala enako obravnavanje udeležencev.
- 252 Poleg tega je treba ugotoviti, da je prišlo do zmanjšanja vrednosti prodaje, zaradi katere je bil osnovni znesek globe, določen za družbo Shell, manjši od osnovnega zneska globe, določenega za družbo RWE, v obdobju od leta 2002 do leta 2004. Glede prvih šestih mesecev tega obdobja ni bilo ugotovljeno dejansko izvajanje odločilnega vpliva družbe RWE na družbo Shell & Dea Oil. Za preostali dve leti in devet mesecev je ugotovljeno, da sta družbi Shell Deutschland Oil in Shell Deutschland Schmierstoff delovali povsem neodvisno od družbe RWE. Komisija je zato pravilno menila, da tožeči stranki ne moreta imeti ugodnosti od tega, da je prispevek družbe Shell v kartelu proti koncu, ko tožeči stranki v njem nista več bili udeleženi, izgubil gospodarski pomen, predvsem ob upoštevanju tega, da je vrednost prodaje tožečih strank na trgu, v zvezi s katerim je bil sklenjen omejevalni sporazum, v obdobju njune udeležbe pri kršitvi nenehno naraščal.
- 253 Zato je treba ugotoviti, da je to, da naj bi bil osnovni znesek globe, izračunan za tožeči stranki, višji od osnovnega zneska globe, izračunanega za skupino Shell, posledica samo tega, da se je vrednost prodaje, realizirana na trgih, v zvezi s katerimi je bil sklenjen omejevalni sporazum, znatno zmanjšala, potem ko je družbo Dea Mineraloel prevzela družba Shell. Ker sta bili zato tožeči stranki glede okoliščine, ki je pomembna za določitev zneska globe, v položaju, ki je drugačen od tistega, v katerem je bila družba Shell, je treba njun očitke glede različnega obravnavanja zavrniti.
- 254 V vsakem primeru Splošno sodišče v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti meni, da osnovni znesek, ki ga je določila Komisija, ob upoštevanju vseh dejanskih in pravnih okoliščin primera pravilno izraža težo in trajanje kršitve.
- 255 Glede na vse navedene preudarke je treba tudi tretji del tretjega tožbenega razloga in s tem tretji tožbeni razlog v celoti zavrniti.

4. Izvajanje neomejene pristojnosti in določitev končnega zneska globe

- 256 Treba je opozoriti, da je nadzor nad zakonitostjo odločb, ki jih sprejme Komisija, dopolnjen z neomejeno pristojnostjo, ki je v skladu s členom 229 PDEU priznana sodišču Unije s členom 31 Uredbe št. 1/2003. Ta pristojnost sodišču omogoča, da poleg preprostega nadzora nad zakonitostjo sankcije presojo Komisije nadomesti s svojo presojo ter tako odpravi, zmanjša ali poveča znesek naložene globe ali periodične denarne kazni. Nadzor, določen s pogodbama, torej v skladu z zahtevami pravice do učinkovitega sodnega varstva, določene v členu 47 Listine o temeljnih pravicah, pomeni, da sodišče Unije opravlja tako pravni kot dejanski nadzor in da ima pooblastilo za presojo dokazov, razglasitev ničnosti ali razveljavitev izpodbijane odločbe in spremembo zneska glob (glej v tem smislu sodbo Sodišča z dne 8. februarja 2007 v zadevi Groupe Danone proti Komisiji, C-3/06 P, ZOdl., str. I-1331, točke od 60 do 62, in sodbo Splošnega sodišča z dne 21. oktobra 2003 v zadevi General Motors Nederland in Opel Nederland proti Komisiji, T-368/00, Recueil, str. II-4491, točka 181).

- 257 Zato mora Splošno sodišče ob sprejemu svoje odločitve v okviru svoje neomejene pristojnosti presoditi, ali je bila tožeči stranki naložena globa, katere višina pravilno izraža težo in trajanje zadevne kršitve, tako da so navedene globe sorazmerne glede na merila iz člena 23(3) Uredbe št. 1/2003 (glej v tem smislu sodbi Splošnega sodišča z dne 11. marca 1999 v zadevi Aristrain proti Komisiji, T-156/94, Recueil, str. II-645, točke od 584 do 586, in z dne 9. julija 2003 v zadevi Cheil Jedang proti Komisiji, T-220/00, Recueil, str. II-2473, točka 93).
- 258 Vendar je treba poudariti, da izvajanje neomejene pristojnosti ne pomeni enako kot nadzor po uradni dolžnosti, in spomniti, da je postopek pred sodišči Unije kontradiktoren (zgoraj v točki 162 navedena sodba Chalkor proti Komisiji, točka 64).
- 259 V obravnavanem primeru je Komisija pri izračunu zneska globe, naložene tožeči stranki, iz naslova teže kršitve upoštevala 18 % letne vrednosti prodaje parafinskih voskov in 15 % letne vrednosti prodaje stiskanega parafina. Tako dobljena zneska sta bila zaradi trajanja kršitve pomnožena z množiteljem 10 za parafinske voske in 5 za stiskane parafine. Skupaj je Komisija, vključno z „vstopnim pribitkom“, uporabljenim zaradi teže kršitve, katerega stopnja je bila prav tako 18 % vrednosti prodaje parafinskih voskov in 15 % vrednosti prodaje stiskanega parafina, uporabila množitelj 11 za parafinske voske in 6 za stiskani parafin.
- 260 Opozoriti je treba, da udeležba tožečih strank pri kršitvi ni bila dokazana za obdobje od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002 in da je treba izpodbijano odločbo za to obdobje v delu, ki se nanaša na tožeči stranki, razglasiti za nično (glej zgoraj točko 130). Zato je treba po odštetju tega obdobja od trajanja udeležbe tožečih strank pri kršitvi zmanjšati uporabljena multiplikatorja z 11 na 10,5 za parafinske voske in s 6 na 5,5 za stiskane parafine.
- 261 Tako določen multiplikator ne posega v izid nove analize, ki bi jo morda Komisija po tej sodbi izvedla glede pripisljivosti kršitve, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, tožečima strankama.
- 262 Splošno sodišče pa v okviru izvajanja svoje neomejene pristojnosti glede dela globe, naložene za obdobje od 3. septembra 1992 do 2. januarja 2002, ugotavlja, da je znesek globe, naložene tožečima strankama, ob upoštevanju teže in trajanja storjene kršitve primeren.
- 263 Glede na zgoraj navedeno se določi znesek globe 35.888.562 EUR.

Stroški

- 264 V skladu s členom 87(3) Poslovnika lahko Splošno sodišče, če vsaka stranka uspe samo deloma, odloči, da se stroški delijo ali da vsaka stranka nosi svoje stroške.
- 265 Splošno sodišče je v obravnavanem primeru sprejelo le drugi del prvega tožbenega razloga tožečih strank. Zato je bil znesek globe, ki jim je bila naložena, zmanjšan za 4,1 %. Zato bo odločitev, da tožeči stranki nosita štiri petine svojih stroškov in plačata štiri petine stroškov Komisije, pomenila pravično presojo zadevnih okoliščin. Komisija nosi petino svojih stroškov in plača petino stroškov tožečih strank.

Iz teh razlogov je

SPLOŠNO SODIŠČE (tretji senat)

razsodilo:

1. Člen 1 Odločbe Komisije C(2008) 5476 final z dne 1. oktobra 2008 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP (zadeva COMP/39.181 – Vosek za sveče) se razglasi za ničen v delu, v katerem je Evropska komisija ugotovila, da sta bili družbi RWE AG in RWE Dea AG udeleženi pri kršitvi po 2. januarju 2002.
2. Znesek globe, ki se naloži družbama RWE in RWE Dea, je 35.888.562 EUR.
3. V preostalem se tožba zavrne.
4. Komisija nosi petino svojih stroškov in plača petino stroškov družb RWE in RWE Dea. Družbi RWE in RWE Dea nosita štiri petine svojih stroškov in plačata štiri petine stroškov Komisije.

Czúcz

Labucka

Gratsias

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourg, 11. julija 2014.

Kazalo

Dejansko stanje in izpodbijana odločba	1
1. Upravni postopek in sprejetje izpodbijane odločbe	2
2. Sestava skupine RWE in skupnega podjetja Shell & Dea Oil	4
Postopek in predlogi strank	5
Pravo	5
1. Prvi tožbeni razlog: domnevno napačna ugotovitev, da so tožeči stranki in družba Dea Mineraloel ali družba Shell & Dea Oil ena gospodarska enota	6
Uvodne ugotovitve	6
Prvi del: pripis odgovornosti za kršitev, ki jo je storila družba Dea Mineraloel, tožečima strankama (obdobje pred 2. januarjem 2002)	7
Izpodbijana odločba	7
Domneva obstoja gospodarske enote med hčerinsko družbo in njeno edino matično družbo	8
Trditve tožečih strank v zvezi z ovržbo domneve	9
Operativna samostojnost družbe Dea Mineraloel	9
Neobstoj vpliva na dejavnosti v zvezi s parafinskimi voski in nizki odstotek prodaje teh proizvodov v prometu družbe Dea Mineraloel	11
Domnevna objektivna odgovornost tožečih strank	12
Drugi del: pripis odgovornosti za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, tožečima strankama (obdobje od 2. januarja 2002 do 30. junija 2002)	13
Skupni nadzor in skupno izvajanje odločilnega vpliva na poslovno ravnanje skupnega podjetja ..	17
Utemeljenost ugotovitve Komisije v zvezi s pripisom odgovornosti za kršitev, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil, družbama RWE in Shell	19
2. Drugi tožbeni razlog: neuporaba obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002 za tožeči stranki	21
Prvi del: nerazširitev ugodnosti iz prošnje družbe Shell za prizanesljivost na tožeči stranki	22
Izpodbijana odločba	22
Prvi očitek: nerazširitev imunitete pred globo, priznane družbi Shell glede kršitve, ki jo je storila družba Dea Mineraloel	22
Drugi očitek: nerazširitev imunitete pred globo, priznane družbi Shell glede kršitve, ki jo je storila družba Shell & Dea Oil	25
Drugi del: pravica tožečih strank do popolne oprostitve ali znatnega zmanjšanja zneska globe na podlagi obvestila o ugodni obravnavi iz leta 2002	25

Tretji del: kršitev pravice tožečih strank do obrambe	27
3. Tretji tožbeni razlog: določitev prometa, ki je bil upoštevan pri izračunu zneska globe, naložene tožečima strankama	28
Prvi del: pomanjkljiva obrazložitev izpodbijane odločbe glede izračuna vrednosti prodaje tožečih strank	28
Prvi očitek: pomanjkljivost obrazložitve izpodbijane odločbe glede izbire povprečja vrednosti prodaje v zadnjih treh letih udeležbe pri kršitvi	29
Drugi očitek: pomanjkljivost obrazložitve izpodbijane odločbe glede določitve vrednosti prodaje ..	30
Drugi del: kršitev načela sorazmernosti in Uredbe št. 1/2003 pri določanju zneska globe, naložene tožečima strankama	32
Izbira referenčnega obdobja (koledarska leta od 1999 do 2001)	32
Upoštevanje podatkov, ki jih je predložila družba Shell	34
Tretji del: kršitev načela enakega obravnavanja in Smernic iz leta 2006	35
4. Izvajanje neomejene pristojnosti in določitev končnega zneska globe	37
Stroški	38